

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU
Yhdessä enemmän

Lapsiryhmän vuorovaikutus tarinallisessa leikissä

Nylund Taru & Venninen Bettiina

2015 Tikkurila

Laurea-ammattikorkeakoulu
Tikkurila

Lapsiryhmän vuorovaikutus tarinallisessa leikissä

Taru Nylund & Bettina Venninen
Sosiaali
Opinnäytetyö
Toukokuu, 2015

Nylund, Taru
Venninen, Bettiina

Lapsiryhmän vuorovaikutus tarinallisessa leikissä

Vuosi	2015	Sivumäärä	58
-------	------	-----------	----

Tämän toiminnallisen opinnäytetyön tarkoituksena oli tutustua tarinalliseen leikkiin ja sen mahdollisuuksiin vuorovaikutukseen vaikuttavana tekijänä lapsiryhmässä. Toteutimme opinnäytetyömme vantaalaisessa päiväkodissa 4-5 -vuotiaiden lasten ryhmässä. Ryhmämme koostui seitsemän kertaa päiväkodin tiloissa. Tuokiomme sisälsivät tarinallisia leikkejä, joiden tarkoitus oli parantaa vuorovaikutusta.

Koimme opinnäytetyön toimintamme hyödylliseksi lapsiryhmälle, vaikka emme voi todeta, että lapsiryhmän vuorovaikutus olisi kasvanut toimintamme johdosta. Valitsimme kuusi lasta toimintaamme, mutta toiminnan aikana osallistumismäärä vaihteli lasten erilaisista syistä johon. Opinnäytetyön tavoitteena oli tutkia miten tarinallinen leikki vaikuttaa lapsien väliseen vuorovaikutukseen ryhmässä ja lisäksi tarinallinen leikki luovuutta lapsiryhmän leikeissä.

Opinnäytetyömme aloitimme tutustumalla aiheeseen ja suunnittelemalla kahdeksan kerran toimintamme. Opinnäytetyömme teoriaosuuteen valitsimme käsiteltäviksi kohteiksi tarinallisuuden, sadutuksen, luovuus leikissä, leikki 3-5 -vuotiaana ja roolileikki, vuorovaikutus, lapsiryhmä ja ryhmädynamiikka. Toimintaosuuteen liitimme tarinallisen leikin tueksi käsinukke Satu Sammakon ja käytimme hyväksi monia erilaisia luovia toimintoja. Arviointimenetelminä käytimme havainnointia, oppimispäiväkirjoja sekä alku- ja loppukartoitus- lomaketta, joka oli tarkoitettu päiväkodin ryhmän henkilökunnalle. Toimintatuokioidemme aikana lasten vuorovaikutus oli hyvää ja he ottivat kontaktia toisiinsa sekä meihin ohjaajiin.

Avainsanat: Lapset, tarinallisuus, luovuus, leikki, vuorovaikutus, lapsiryhmä ja ryhmädynamiikka.

Nylund, Taru
Venninen, Bettiina

Children's group interaction through narrative play

Year	2015	Pages	58
------	------	-------	----

The purpose of this research was to get to know narrative play and its possibilities to develop children interactions with each-others. This thesis was implemented with 4-5 -years old children in a kindergarden in Vantaa. The group met seven times at the kindergarden. The activities included narrative plays, the purpose of which was to increase the children's interaction skills. Six child were chosen to take part in the activities, however many children were not present during the sessions due to different kinds of reasons. The aim of the research was to study how narrative plays affect communication between children and did narrative play improve creativity in children's play.

The research was started by getting to know the subject and planning the activities. The theoretical basis of the research composed of narrative, fairy stories, creative play, play in 3-5 - year olds and role play, communication, children and group dynamics. As a support to narrative play the Satu Sammakko-hand puppet was included in the activities, as well as utilizing many creative methods.

The theory, plans and their evaluation are discussed in this thesis. Observation, learning diarie's and questonnaires, which were given to the kindergarden's stuff, were used as evaluation methods. During the activities, the children's interactions with each other were good and they had contact with others. The authors experienced that the research was useful to the children, even though it is hard to conclude that the meetings helped the children develop their communication skills.

Keywords: Children, narrative, creativity, play, interaction, group of children and groupdynamic

Sisällys

1	Johdanto.....	6
2	Opinnäytetyön tavoitteet.....	8
	2.1 Opinnäytetyön toteutus.....	8
	2.2 Yhteys aikaisempiin tutkimuksiin.....	9
3	Tarinallisuus.....	10
4	Sadutus.....	12
5	Luovuus leikissä	13
	5.1 Leikki 3-5 -vuotiaana	15
	5.2 Roolileikki	16
6	Vuorovaikutus.....	16
	6.1 Lapsiryhmä ja ryhmädynamiikka	18
7	Toiminnan suunnitelma	19
	7.1 Ensimmäisen toimintakerran suunnitelma - Satu Sammakon esittely.....	19
	7.2 Ensimmäisen toiminnan toteutus ja arviointi	21
	7.3 Toisen toimintakerran suunnitelma - Puuhapaja	22
	7.4 Toisen toiminnan toteutus ja arviointi	22
	7.5 Kolmannen toimintakerran suunnitelma - Liikuntamaailma.....	24
	7.6 Kolmannen toiminnan toteutus ja arviointi	24
	7.7 Neljännen toimintakerran suunnitelma - Matkustuspäivä.....	24
	7.8 Neljännen toiminnan toteutus ja arviointi	25
	7.9 Viidennen toimintakerran suunnitelma - Tarinatupa	28
	7.10 Viidennen toiminnan toteutus ja arviointi	28
	7.11 Kuudennen toimintakerran suunnitelma - Musisointipäivä	31
	7.12 Kuudennen toiminnan toteutus ja arviointi	31
	7.13 Seitsemännen toimintakerran suunnitelma - Teatteri.....	33
	7.14 Seitsemännen toiminnan toteutus ja arviointi	33
	7.15 Kahdeksannen toimintakerran suunnitelma - Viimeinen vierailu.....	34
	7.16 Kahdeksannen toiminnan toteutus ja arviointi	35
8	Toiminnan yhteenveto	37
	8.1 Ryhmän arviointi	38
	8.2 Alku- ja loppukartoituslomakkeiden yhteenveto	39
9	Eettisyys opinnäytetyöprosessissa.....	40
10	Pohdintaa ohjaamisesta.....	41
11	Tutkimuskysymyksiin vastaaminen ja tavoitteiden arviointi	41
	11.1 Omien oppimistavoitteiden arviointi	42
12	Pohdinta	43
	Lähteet	46
	Liitteet.....	48

1 Johdanto

Opinnäytetyömme aiheena on tutkia miten tarinallinen leikki vaikuttaa lasten väliseen vuorovaikutukseen päiväkotiryhmässä ja lisääkö tarinallinen leikki luovuutta lapsiryhmän leikeissä. Toteutimme toiminnallisen osuuden 5-7 lapsen ryhmässä. Lapset olivat n. 3-5 -vuotiaita. Opinnäytetyössämme keskityimme siihen, miten tarinallinen leikki vaikuttaa lasten suhteisiin ryhmässä ja lisääkö tarinallinen leikki luovuutta lapsiryhmän leikeissä. Ryhmässä oli kuusi lasta, iältään 4-5 -vuotiaita. Lasten osallistumismäärä vaihteli toimintakertojen aikana, sillä toimintamme ajankohta ajoittui lasten hiihtolomaviikolle ja toimintapäiville osui paljon sairastapauksia. Kuitenkin ryhmän ensimmäisellä ja viimeisellä kerralla kaikki lapset olivat paikalla, joten yhteinen aloitus ja lopetus mahdollistui. Opinnäytetyömme aikana huolehdimme, ettei kenenkään lapsen henkilöllisyys tule ilmi ja lasten mahdollisuus osallistua toimintaamme varmistettiin heidän vanhemmiltaan ennen toiminnan alkua.

Aihe liittyi Vantaan kaupungin yleisen, tehostetun ja erityisen tuen kehittämistoiminnan hankkeeseen. Vantaan sivistystoimi toimii aktiivisesti opetuksen ja kasvatuksen kehittäjänä hankkeiden avulla. Rahoittajina hankkeissa toimii usein valtionhallinto. (Vantaa, viitattu 8.11.2014)

Teoreettinen viitekehysemme kostuu vuorovaikutuksesta, leikistä, luovista menetelmistä, tarinallisuudesta, sadutuksesta, lapsiryhmästä ja ryhmädynamiikasta. Työmme etenee menetelmistä käsitteisiin. Toimintatuokiomme suunnittelimme ja ohjasimme tasavertaisesti. Opinnäytetyön teimme yhdessä huomioiden silti toistemme työskentelytavat. Koko opinnäytetyöprosessin ajan havainnoimme toimintaamme ja ohjaustamme. Jaoimme työmme teoriaosuuk-
sia tasavertaisesti keskenämme. Yhdessä muokkasimme opinnäytetyön lopulliseen muotoonsa.

Valitsimme aiheen, koska tahtoimme syventyä tarinallisuuteen ja sen kehittämiseen sekä siihen, miten tarinallinen leikki tukee lasten vuorovaikutussuhteita ryhmässä. Halusimme myös tutkia, lisääkö tarinallinen leikki lasten luovuutta ja mielikuvitusta. Tarinallisuutta voi hyödyntää erilaisilla tavoilla leikissä ja se mahdollistaa monien luovien toimintojen käytön sekä yhdistämisen. Sen vuoksi koimme toiminnallisen opinnäytetyön helposti lähestyttäväksi opinnäytetyön toteuttamistavaksi. Lapset ovat myös erinomainen kohderyhmä toiminnallisen opinnäytetyön toteuttamiseen. Tavoittemme oli, että toiminnallinen osuus olisi suunnitelmallinen ja jokainen harjoitus tukisi lapsien välistä vuorovaikutusta ja yhdessä tekemistä. Käytimme hyödyksi teorian tietoa toiminnassamme ja harjoitteissamme. Valitsimme tarinallisen leikin tueksi käsinukkeahmomme Satu Sammakon. Satu Sammakko osallistui jokaiseen toimintakertaamme ja johdatti lapsia seuraaviin harjoituksiin. Satu Sammakon läsnäolo havahdutti lapset päivän seikkailuihin ja toimintoihin. Satu Sammakon erilaiset tehtävät ja harjoitteet innostivat lapsia toimintaan. Valitsimme harjoitteita, jotka edistäisivät lasten vuorovai-

kutussuhteita ja koimme, että toiminnallisten menetelmien käyttäminen edisti lasten välisiä vuorovaikutussuhteita. Tarinallinen leikki mahdollistaa rajattoman mielikuvituksen käytön.

Toimintamme muistutti meitä, että lasten kanssa tehtävä työ on monipuolista ja joskus haasteellista. Ohjaajalta vaaditaan rohkeutta ja kykyä heittäytyä mukaan toimintaan. Uskomme että omalla innostuksellamme innostimme lapsia mukaan toimintaamme. Saimme toimintamme kautta tietoa tarinallisuudesta ja sen monista mahdollisuuksista.

Meidän mielestämme tarinallinen leikki täytyisi ottaa käyttöön varhaiskasvatustyössä, koska mielestämme se mahdollistaa monenlaisen luovien toimintojen käytön ja tuo uusia mahdollisuuksia leikkiin. Lasten tukeminen tarinallisen leikin avulla mahdollistaa lasten vuorovaikutussuhteiden syntymisen, yhdessä tekemisen ja rajattoman mielikuvituksen käytön. Suosittelemme tarinallisen leikin kehittämistä varhaiskasvatustyöhön. Pohdimme toiminnan aikana olisiko toimintakertoja täytynyt olla enemmän, jotta ryhmäytyminen ja vuorovaikutussuhteiden tukeminen olisi mahdollistunut paremmin. Koimme myös, että tuokioiden määrää lisäämällä tarinallinen leikki olisi voinut päästä syvempiin ulottuvuuksiin ja se olisi mahdollisesti jäänyt elämään toimintatuokioiden jälkeenkin.

Toiminnan alussa tehty alkukyselylomake auttoi meitä suunnittelemaan toimintaamme lapsiryhmän mielenkiintoa ja tarpeita vastaavaksi toiminnaksi. Lapset pitivät erityisesti eläimistä ja niin valitsimme Satu Sammakko-käsinuken toimintamme tueksi. Saimme alkukyselylomakkeen johdosta käsityksen, minkälainen kyseinen lapsiryhmä on ja minkälaisia mahdollisia haasteita voi tulla esiin toimintamme aikana. Loppukartoituslomakkeen ansiosta saimme vahvistuksen toimintamme tärkeydestä ja päiväkodin henkilökunnan näkökulman toimintamme vaikuttavuudesta. Loppukartoituslomakkeesta ja päiväkodin henkilökunnan kanssa keskusteluista tuli ilmi, että nämä toimintakertamme eivät vahvistaneen lapsiryhmän vuorovaikutussuhdetta merkittävästi, ja tähän saattoi vaikuttaa lasten poissaolot jolloin ryhmänjäsenet eivät olleet mukana jokaisella toimintakerralla. Kuitenkin oman havaintomme mukaan toimintamme vahvisti paikalla olleiden lasten vuorovaikutusta ja toimintamme saattoi johdattaa lapset leikkimään hieman tuntemattomienkin lasten kanssa.

Tavoitteiden arviointi ja pohdintaosuudessa arvioimme toteutuivatko päätavoitteemme ja saavutimmeko omat oppimistavoitteemme. Toiminnallisen opinnäytetyön haasteena voi olla jos selkeää lopputulosta ja välittömiä vaikutuksia ei näe. Mielestämme opinnäytetyömme onnistui, vaikka suurempaa muutosta lapsiryhmässä emme saaneetkaan aikaan. Kuitenkin ymmärrämme, että käytettävissä oleva ajanjakso oli hyvin lyhyt, joten tavoitteisiin pääseminen ja etenkin ryhmän lasten välisiin vuorovaikutussuhteisiin vaikuttaminen oli haasteellista. Koemme tukeneemme paikalla olleiden lasten välisiä vuorovaikutussuhteita.

2 Opinnäytetyön tavoitteet

Tavoitteenamme oli tutkia toiminnallisin menetelmin, miten tarinallinen leikki vaikuttaa lapsien väliseen vuorovaikutukseen ryhmässä. Tavoitteenamme oli myös tuoda tarinallinen leikki päiväkodin arkeen, jotta työntekijät voivat käyttää sitä jatkossakin työvälineenä eli tarkemmin sanottuna lastentarhanopettajan työn kehittäminen. Henkilökohtaisina tavoitteina meillä oli tarinallisuuteen tutustuminen ja lapsien välisiä vuorovaikutussuhteita tukevien leikkien kehittäminen. Tavoitteenamme oli myös oppia ohjaamaan lapsiryhmää, sekä käyttämään mahdollisimman paljon luovia toimintoja tarinallisen leikin tukena. Lisäksi toivoimme saavamme lisää tietoa 4-5 -vuotiaiden lasten kanssa työskentelystä. Tavoitteena oli luoda lapsiin avoin ja vuorovaikutuksellinen suhde.

Tutkimuskysymyksemme eli arviointikysymyksemme ovat miten tarinallinen leikki tukee lapsien välistä vuorovaikutusta ryhmässä, lisäkö tarinallisuus vuorovaikutusta lasten leikeissä, sekä lisäkö tarinallinen leikki lapsien välistä vuorovaikutusta ryhmässä.

2.1 Opinnäytetyön toteutus

Opinnäytetyö toteutettiin Vantaan kaupungin varhaiskasvatuspalveluissa eräessä vantaalaisessa päiväkodissa 1-4 -vuotiaiden ryhmässä. Valitsimme ryhmästä iältään kaikkein vanhimmat lapset, jotka ovat 3-5 -vuotiaita. Ryhmään kuuluu tyttöjä ja poikia. Ryhmässä on 6-8 lasta, joista kaksi on erityistä tukea tarvitsevaa lasta. Toimintakertoja on kahdeksan. Opinnäytetyömme aiheena oli miten tarinallinen leikki vaikuttaa lapsiryhmän välisiin vuorovaikutussuhteisiin.

Opinnäytetyömme toteutettiin toiminnallisena opinnäytetyönä. Toiminnallisella opinnäytetyöllä tarkoitetaan työelämän kanssa yhteistyössä tehtävää kehittämistyötä. Toiminnallisessa opinnäytetyössä tavoitellaan ammatillisessa kentässä käytännön toiminnan kehittämistä ja järjeistämistä. Työllä on siis usein toimeksiantaja. Toteutustapa voi vaihdella kohderyhmän mukaan, esimerkiksi kirja, opas, cd, näyttely, kehittämissuunnitelma tai muu vastaava. Se voi kuitenkin olla myös jokin tapahtuman tai tilaisuuden suunnitteleminen ja järjestäminen. (Amk.fi, viitattu 21.3.2015) Noudatamme lapsilähtöistä työtettä. Toteutimme tarinallista leikkitoimintaa lapsille. Tarkoituksenamme oli tuottaa vähintään toimintakertojen ajan jatkuva prosessi, jossa käytämme luovia toimintoja kuten musiikkia, liikuntaa, draamaa ja sadutusta. Nämä olivat meidän toimintamenetelmiämme. Valitsimme toimintamme hahmoksi Satu Sammakon, jonka ympärille tarinallinen leikki pohjautui. Mielestämme Satu Sammakko auttoi lapsia orientoitumaan toimintaamme, ja se kulki joka kerta toiminnassamme mukana.

Teorian pohjana käytimme kirjallisuutta monipuolisesti, sekä internet julkaisuja luotettavista sivustoista. Aineistonkeruumenetelminä kirjoitimme oppimispäiväkirjaa, refleктоimme toimin-

taamme, pyysimme suullista palautetta lapsilta ja kasvattajilta sekä havainnoimme työskentelyä.

Teimme lapsiryhmän aikuisille alku- ja loppukartoitus kyselyn, lasten välisistä vuorovaikutussuhteista leikissä ja mahdollisista haasteista ja lasten mielenkiinnon kohteista. Loppukartoituksen avulla selvitimme miten tarinallinen leikki on vaikuttanut lasten välisiin vuorovaikutussuhteisiin ja leikkeihin.

Pedagogisessa arvioinnissa tietoa kannattaa kerätä monipuolisesti erilaisilla tavoilla, jotta lapsen oppimistaidoista ja kyvyistä syntyy kokonaisvaltainen kuva. Kun oppimista tutkitaan monilla eri tavoilla, pystytään lapselle antamaan hänen tarvitsemaansa tukea. On hyvä tuntea erilaisia arviointimenetelmiä ja tietää missä tilanteissa niitä kannattaa käyttää. Arviointityö on parhaimmillaan monipuolista, sillä voidaan saavuttaa arvokasta tietoa. Kyselylomakkeiden avulla saadaan tietoa lasten vahvuuksista ja tarpeista. Havainnointi mahdollistaa lapsen toiminnan seuraamisen. Havainnot kirjoitetaan muistiin. (Lukimat, viitattu 25.3.2015)

2.2 Yhteys aikaisempiin tutkimuksiin

Aihetta on tutkittu paljon ja se on yhä mielenkiintoinen kohde tutkittavaksi. Mielestämme tämä aihe on hyvin mielenkiintoinen tutkittavaksi. Tässä kappaleessa esittelemme niistä muutamia, jotka koimme oman opinnäytetyön kannalta tärkeiksi.

Inka Kotsalainen on tehnyt Pro gradu -tutkielman Eläkö luovuus päiväkodissa? Näkemyksiä luovuudesta varhaiskasvatuskontekstissa. ”Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli tarkastella varhaiskasvatuspedagogiikkaa luovuuden näkökulmasta, pohjautuen luovuuden monialaiseen näkemykseen”. Tutkimus toteutettiin kyselyillä, jotka osoitettiin lastentarhanopettajille. Tutkimuksen mukaan luovat lapset ovat usein erittäin mielikuvituksellisia sekä uteliaita. He omaavat myös usein monia mielenkiinnon kohteita ja taiteellisia kykyjä. (Kotsalainen 2014). Opinnäytetyömme aikana havaitsimme lapsista samanlaisia asioita kuin tutkimuksella oli havaittu. He olivat uteliaita ja innostuneita kokeilemaan uusia luovia leikkejä.

Rantala (2014) on tutkinut Tampereen yliopistossa julkaistussa väitöskirjassaan tapaustutkimuksen musiikkileikkikoulupedagogiikasta ”Narratiivisuus musiikkikasvatuksessa”. Rantala valottaa narratiivisuuden ilmenemistä musiikki kasvatuksessa. Lapsella on kyky luonnolliseen narratiiviseen tapaan olla olemassa ja hahmottaa ympäristöään. Havaitsimme opinnäytetyömme toimintaosuuden aikana, että lapsilla oli luontainen halu tulla kuulluksi ja kertoa tarinoita. Lasten tarinat kertoivat asioista, joita olimme käsitelleet ja heidän näkemistään ja kokemistaan asioista. Lasten narratiivitaitojen tutkiminen näyttää olevan edelleen mielenkiintoinen kohde tutkittavaksi. (Rantala 2014).

Suihkonen ja Vellonen (2012) ovat tehneet Lahden ammattikorkeakoulussa opinnäytetyön: Kohti suvaitsevaisuutta tarinallisuuden voimin, joka oli suvaitsevaisuuskasvatusprojekti päiväkodin esikouluikäisille. Opinnäytetyö kuvaa suvaitsevaisuutta ja sen teemoja, sekä tarinallisuutta ja erilaisia tarinallisia menetelmiä. Tarkoituksenamme oli antaa päiväkodin henkilökunnalle työkaluja heidän omaan työhönsä. Opinnäytetyöstä ilmeni, että sadut ja tarinat on oiva tapa käsitellä lasten kanssa suvaitsevaisuutta. Lapset pohtivat myös satujen ja tarinoiden avulla ihmisten erilaisuutta. (Suihkonen & Vellonen 2012.)

Hänninen (2000) on tutkinut Tampereen yliopistossa julkaistussa väitöskirjassaan Sisäinen tarina elämä ja muutos. Käsitteitä tarinallisuudesta ja sen teoriasta. Tarinallinen psykologia ei näe elämän ja tarinoiden suhdetta ainoastaan metaforisena samankaltaisuutena vaan realistisena vuorovaikutuksena. Termi tarinallinen ja narratiivinen ovat synonyymeja, kuitenkin tarinallisuutta suositaan suomenkielisyys vuoksi. Tarinallinen ja narratiivinen viittaa aina tutkimukseen, jossa on tarinan, kertomuksen tai narratiivin käsitettä käytetään ymmärrysvälineenä. (Hänninen 2000:15.) Koimme tämän väitöskirjan hyväksi kirjaksi, joka avasi meille uusi näkökulmia tarinallisuuteen ja tämä kirja lisäsi ja vahvistaa tietoa tarinallisuudesta enemmän.

3 Tarinallisuus

Tarina käsitteellä tarkoitetaan tietynlaista kokonaisuutta. Tarina on ajallinen kokonaisuus jolla on selvä alku, keskikohta ja loppu. Tarina jaotellaan osiin ja perusasia eli ikään kuin sielu on juoni. Juoni muodostaa aina kokonaisuuden jolloin jokainen osa saa merkityksensä. Tarina itsessään on abstraktio, jota kuitenkin voidaan soveltaa erilaisiin konkreettisiin sisältöihin ja ilmaisumuotoihin. Kertomukset tuovat kulttuurillisen todellisuuden ja uskomukset, voimme tarinoiden avulla paljastaa minkälaisia rakenteita kertomuksemme elämästämme sisältävät. (Hänninen 2000: 18, 20.)

Tarinallisuuden ajattelun lähtökohtana ajatellaan, että lapselle on muodostunut jo syntyessään kykyjä joita hän pyrkii kehittämään kasvaessaan. Tarinallisuus on lapselle luonnollinen tapa olla läsnä ja hahmottaa ympäristöään. Lasten tarinallisuustaitojen tutkimukset näyttävät olevan lisääntyvä kiinnostuksen kohde tutkimusten parissa. Tarinallisuus rakentuu dialogisessa neuvottelussa lapsen itsensä ja muiden henkilöiden välillä. Pedagogiikassa on otettava huomioon lapsen tarinallisuuden ymmärrys ja käyttötaito. Lapset osallistuvat tarinallisuuden muotoihin ja kuuntelevat niitä jo ennen kuin osaavat itse niitä kertoa. Pienemmät lapset osoittavat eleillään aikuiselle mielenkiintonsa ja aikuinen jatkaa täten kertomuksen kertomista. Lapsen kehittymisen mukaan hän alkaa myös itse osallistua tarinan kerrontaan ensin sanoin, sitten lausein ikätasostaan riippuen. Lapsen tarinallisuus alkaa kun hän mainitsee menneisyydestään henkilökohtaisen kokemuksen. Tämä tapahtuu noin puolitoistavuotiaana. Kaksivuotiaalla

on jo tarinallinen perusrakenne hallussa aikuisten kanssa käydyn keskustelun yhteydessä. Puheseen liittyy vahvasti eleet, ilmeet, ääntely ja puhe. Kolmen vuoden iässä lyhyisiin lauseisiin tulee lisäksi kysymyksiä ja kieltoja. Noin 3-3,5 -vuotiaana lapsi alkaa omalla kerronnallaan luoda omaa menneisyyttään. Hän osaa kertoa yksinkertaista, viitteellistä tarinaa yksittäisistä tapahtumista. Nelivuotiaana lapsella lisääntyy kyky erottaa muistoissaan erityisiä tapahtumia, joista he tahtovat kertoa erityyppisiä kertomuksia. Viisivuotiaana on jo mahdollista tuottaa kokonainen kertomus keskustelun yhteydessä aikuisen kuulla. Lapset tuottavat tarinallisuutta tullakseen ymmärretyksi. (Rantala 2014 : 20, 21.)

Tarinankertominen on yksi vanhimpia taitoja ihmiskunnassamme. Tarinat antavat mahdollisuuden seikkailuihin, mahdollisuuden rakentaa omaa maailmankuvaansa sekä käsitellä mieltä askarruttavia kysymyksiä. Kun tapaamme uusia ihmisiä luomme mielikuvan heistä huomauttamme tarinan muotoon ja tulkitsemme melkein kaiken näkemämme juonellisesti. Tarinan kerronta on tärkeä osa lasten vapaata leikkiä. Tarina kulkee eteenpäin lasten kehittäessä sitä. Usein leikkiryhmästä joku lapsi ottaa itselleen tarinankertojan roolin ja ohjaa leikkiä eteenpäin (Vehkalahti & Urho 2013: 30, 31.)

Lasten kuulemat sadut ja keksityt tarinat huomataan myös päiväkodissa, siellä lapsi leikkii kuulemiaan satuja ja keksittyjä tarinoita lelujen, leikkien ja tavaroiden avulla. Lapset saattavat tuoda kotoaan myös tärkeitä tavaroita. Mielikuvitus voi olla hyvinkin voimakasta. (Mäki & Arvola 2009: 61.)

Sadut ja tarinat kuuluvat päiväkodissa olennaiseen osaan arkea. Lapsille luetaan satuja ääneen. Satuja käytetään päivän mittaan erilaisissa tilanteissa. Satujen pohjalta voidaan tehdä esityksiä tai piirustuksia. Sadut auttavat myös levolle mentäessä. Päiväkodissa luetaan usein yhtä pidempikestoista satua päivittäin. Lapsia myös sadutetaan useissa päiväkodeissa. Sadut ja tarinat antavat lapsille mahdollisuuden käsitellä tunteitaan. Jos lapsen on vaikea puhua tunteistaan ja omasta elämäntilanteesta, tarinoiden avulla hänen on helppo samaistua tarinoiden päähenkilöihin tuoden turvaa, vapautta ja hoitoa. (Mäki & Arvola 2009: 52, 54.)

4 Sadutus

Sadutus on narratiivinen menetelmä, jossa tarina syntyy kertojan ja saduttajan välille. Sadutus -menetelmässä saduttaja ei yleensä anna aiheita kertojalle eikä hän tee lisäkysymyksiä. Kun kertoja kertoo saduttajalle tarinaa, hänen on kirjoitettava se juuri kuten kerrottiin, sana sanalta. Saduttajan tehtävä on keskittyä kuuntelemiseen. Lopuksi saduttaja lukee kertomuksen ääneen, jolloin kertoja voi halutessaan muokata tarinaansa. Kaikki sadutushetket ovat omanlaisia ja näin saduttaja löytää aina uutta kertomuksista tai oppii sadustilanteista. Sadutusta voidaan käyttää kaiken ikäisten ihmisten parissa ja se antaa paljon. ”Kerro satu (tai tarina), sellainen kuin itse haluat. Kirjaan sen juuri niin kuin sen minulle kerrot. Lopuksi luen tarinasi, ja voit muuttaa tai korjata sitä, mikäli haluat” (Karlsson 2014: 24.)

Saduissa lapsen ajattelua myötäilevä kieli tuo ulottuvuuden niille kokemusten alueille, joita lapsi ei voisi muuten saavuttaa. Lapselle haastavat käsitteet muuntautuvat mielikuviksi, kielen ja kokemuksen visuaaliseksi aineistoksi. Lapsen mielikuvituksen tuotos on yhdistelmä aikaisempia kokemuksia ja kuvitelmaa, jonka vuoksi sadut ja tarinat ovat lapsen mielikuvituksen kehittymiselle tärkeitä. Saduissa luodaan pohja myöhemmälle abstraktille ajattelulle. (Karpinen, Puurula & Ruokonen 2001: 145.)

Sadulla ei tarvitse olla selvää tarinan rakennetta, kertoja saa itse päättää kuinka pitkä satu on se voi olla muutamasta sanasta jopa pienen kirjan kokoinen se voi olla runo, näytelmä tai tosikertomus. Kenenkään tarinaa ei arvioida vaan kuunnellaan mitä kertoja kertoo. (Karlsson 2014: 31, 32.) Kirjoittaja lukee lapselle kirjoitetun sadun, lapselle konkretisoituu se mitä hän itse äsken kertoi ja näin saa kuulla sen. (Karlsson 2014: 43).

On myös mahdollista saduttaa ihmistä valmiilla aiheella. Tällaista sadutusta kutsutaan aihe sadutukseksi. Tämä tarkoittaa siis että lapsille annetaan valmis aihe, josta he kertovat tarinan. Kun lapsia on sadutettu jonkin aikaa ilman aiheita, voidaan heitä alkaa saduttamaan valmiilla aiheella. On kuitenkin vaarana, että lapsi ei tuota tarinaa tai he vastaavat hyvin lyhyesti silloin kun heille on valmis aihe annettu. Tärkeintä on että lapselle tulee tunne, että häntä kuunnellaan. (Karlsson 2014: 44.)

Sadutus liittyy ihmisiä yhteen ja lisää yhteisöllisyyden tunnetta. Se on vahva yhteinen kokemus joka syntyy paikalla olleiden ihmisten välillä. (Karlsson 2014: 27). Sadutus on hyvä ottaa käyttöön kun tavataan uusia lapsia, uuden ryhmän alkaessa, jolloin tahdotaan vahvistaa yhteisöllisyyden tunnetta. Sadutus antaa mahdollisuuden iloita ja jakaa vaikeitakin asioita toisten kanssa. (Karlsson 2014: 28.)

Säännöllinen sadutus auttaa lasta huomaamaan, että hän tulee ymmärretyksi ja hän harjaantuu itsensä ilmaisemisessa. Lapsen pidempiaikainen saduttaminen auttaa tuomaan lasta mietityttäviä asioita esille. Lapsi saa mahdollisuuden tuoda itseään mietityttäviä asioita julki. Sadun avulla lapset voivat kertoa jotakin sellaista mitä kirjoittaja ei aikaisemmin ole tiennyt. (Karlsson 2014: 74.)

Sadutusta voidaan tehdä ryhmässä tai yksin. Molemmat tavat työskennellä sopivat useisiin tilanteisiin, mutta yksin sadutettaessa tunnelma on paljon intiivimpi ja läheisempi. Ryhmässä taas yhteisöllisyyden tunne vahvistuu ja satua voidaan pohtia yhdessä. Riippuen ryhmästä, ryhmissä tehdyt sadutukset voivat myös olla hyvinkin läheisiä ja tunnelmallisia. (Karlsson 2014: 34.)

Lapset kertovat usein mielellään, eikä heitä tarvitse innostaa sadun kertomiseen, jollekin lapselle saattaa kuitenkin tulla tunne, ettei hän osaa kertoa satua. Siihen on monia erilaisia syitä kuten, että sadutus on täysin uusi tapa toimia. Lapsille saattaa tulla tunne, että heidän täytyisi kyetä kertomaan jokin looginen satu tai tarina. Kokemuksien perusteella on todettu että lapset innostuvat kuitenkin kerronnasta. Tarinan jälkeen voi antaa lapselle mahdollisuuden piirtää kuva omasta sadustaan. Tai vastaavanlaisesti aloittaa sadutuksen piirustuksesta. ”piirrä satu” tai sen jälkeen ”kerro satu” (Karlsson 2014: 45.)

Sadutus antaa aikuisille mahdollisuuden tutustua lapsen uusiin puoliin ja piirteisiin, jotka ei olleet vielä tiedossa tai esillä. Aikuisella on myös mahdollisuus kohdata lapsi henkilökohtaisesti. Sadutetut tarinat voidaan kuvittaa ja laittaa seinälle. Lapset innostuvat tästä ja tuntevat kertomuksen olevan arvokas. Kun lasten luottamuksen synty ja turvallisuudentunne kasvavat ja rohkeutta tulee enemmän, niin tarinatkin alkavat saada juonta ja pituutta. (Mäki & Arvola 2009: 58, 60.)

5 Luovuus leikissä

Varhaiskasvatuksella on tärkeä rooli lasten luovuuden edistäjänä. Luovuus on tärkeä taito yhteiskunnalle sekä yksilölle. Tukemalla lasten luovuutta edistämme lasten kykyä toimia ja ajatella sekä lisäämme heidän mahdollisuuksia saavuttaa uusia yhteyksiä. Luovuuden tukeminen jo varhaislapsuudessa on hyödyllistä ja tärkeää sillä tulevaisuudessa luovuutta tullaan tarvittamaan yhä enemmän. (Kotsalainen 2014: 31.) Luovuus tarvitsee toimiakseen kannustavan ympäristön. Ympäristössä on oltava sopiva määrä ärsykeitä, sillä ärsykkeet ylläpitävät luovuutta. Ärsykeitä ei saa olla liikaa, koska silloin ne häiritsevät keskittymistä ja estävät luovuutta. (Sternberg 2006: 89.)

Eri taito- ja taideaineet ovat erilaisia, mutta ne kulkevat kuitenkin samaan suuntaan. Taidekasvatusta voi käyttää päiväkodissa arjen lomassa spontaanisti. Esimerkiksi lorulaulut, nukuttaessa tai vuorovaikutteiset loruleikit. Taiteellinen toiminta on laulamista, tanssimista, piirtämistä tai muuta taiteellista toimintaa. Kasvattajan tehtävä on innostaa lasta taiteelliseen ilmaisuun ja suunnitella toimintaa. (Ruokonen ym. 2009: 11,12.)

Liikunnalliset harjoitukset auttavat lasta keskittymään. Leikeissä lapset voivat kilpailla ja samalla he harjoittelevat tärkeitä sosiaalisia taitoja, reilua peliä, voittamista ja häviämistä. (Ruokonen ym. 2009: 12.) Taiteellisia toimintoja voidaan käyttää limittäin samassa leikissä. Esimerkiksi suunnistusleikkiin voi ottaa mukaan ympäristökasvatuksen elementtejä. (Ruokonen ym. 2009: 12.)

Tanssin, teatterin, musiikin ja elokuvan keinoin voidaan luoda yksittäisiä tai yhteisiä esityksiä, leikkejä, pajoja ja festivaalejakin. Kuvataide ja käsityöt vaativat lapsilta suunnittelutaitoa ja rohkeutta kokeilla erilaisia asioita. Lapset pääsevät harjoittelemaan monenlaisia yhteisöllisiä taitoja ja oppivat toiminnasuunnittelua. Taiteen avulla voidaan opiskella varhaiskasvatuksen eri sisältöjä kokonaisvaltaisesti. (Ruokonen ym. 2009: 13.)

Varhaisiän musiikkikasvatuksen tarkoitus on tarjota lapselle musiikillisia elämyksiä, taitoja ja valmiuksia. Musiikkikasvatus tukee lapsen itseilmaisua ja luovuutta. Samalla se tukee lapsen kognitiivista, motorista, sosiaalista ja emotionaalista kehittymistä. Musiikillinen oppimisympäristö kehittää lapsen kuuntelutaitoa ja rohkaisee häntä musiikilliseen itseilmaisuun laulamisen, soittamisen, tanssimisen, liikkumisen, maalaamisen ja dramatisoinnin kautta. (Ruokonen ym. 2009: 20.)

Luova liikunta perustuu lapsen omaehtoisen liikkumisen luovuuteen ja tutkimiseen. Liikkumisen avulla lapsi tutustuu ympäristöön ja osallistuu. Luova liikunta lähtee lapsen omasta liikkeestä, leikistä ja yhteisen toimimisen halusta. Tärkeä asia lapsen luovassa liikkumisessa ja tanssissa on, että aikuinen ei näytä lapselle mallia. Luovaa liikuntaa toteutetaan yhdessä. Leikkiin voi myös kuulua mallinäyttämistä, mutta aikuinen voi myös yhtä hyvin jäljitellä lapsen liikettä, jolloin kasvattajan ja oppijan roolit sekoittuvat. Luovaa liikuntaa luodaan ja toteutetaan yhdessä, ei varsinaisesti opeteta. Näin lapsesta tulee kulttuurin luoja ja hän on aktiivinen toimija. Lapsi ilmaisee itseään kehon välityksellä ja kehon kieli on tärkeä kanava aikuisen ja lapsen välisessä vuorovaikutuksessa. (Ruokonen ym. 2009: 16,17.)

Draamakasvatuksessa on kyse draamakasvatuksesta, joka on eri asia kuin draama, teatteri tai kasvatus erikseen. Draamakasvatuksessa on erilaisia genrejä, joissa kaikissa luodaan kuvitteellinen maailma, jonka pohjalta voidaan työskennellä eri tavoin yhdessä osallistujien kanssa. (Heikkinen & Viirret 2003: 11). Draamakasvatus on yleiskäsitys toiminnalle, joka ottaa

huomioon kaikki varhaiskasvatuksen draaman ja teatterin muodot. Draamakasvatus yhdistää leikin ja kasvatuksen teatterin keinoilla. Sen keskiössä ovat roolit ja kuvitteellinen todellisuus, mutta toiminta tapahtuu ryhmän sisällä ilman yleisöä. Kasvattajan rooli lasten draamassa on olla aloitteen tekijä ja roolimalli. Draamatyöskentely on leikinomaista ja lapsen kehitystasoa vastaavaa toimintaa, joka edistää lapsen kielellistä kehitystä ja valmiuksia uusien asioiden oppimiseen. Draamallisessa työtavassa yhdistyvät eri taideaineet, lasten kokemukset ja tiedot, joita työstetään yhdessä ajankohtaisen aiheen, sadun tai tarinan avulla. 3-4 ikävuodesta eteenpäin draamassa voidaan leikkiä sääntö- ja roolileikkejä, joissa käytetään rooleja ja matkimiselementtejä. Tapaa voi käyttää spontaanisti leikeissä tai sovituissa tilanteissa. (Ruokonen ym. 2009: 30, 31.)

5.1 Leikki 3-5 -vuotiaana

Leikkiä pidetään keskeisenä lapsen oppimisen ja kehittymisen toimintana. Lapsi oppii leikkiessään. Kun lapset toimivat yhdessä, he oppivat samalla tunteiden ilmaisua, toisten huomioimista, vuorovaikutus- ja neuvottelutaitoja sekä he kehittyvät fyysisessä ja kielellisessä ilmaisussa. (Häkkä, Kuokkanen, Virolainen, 2006: 150.) Leikki on erillään oikeasta elämästä vaikka saakin sisältöään usein todellisista tapahtumista. Leikin vyöhykkeelle lapsi kokoaa esineitä ulkoisesta maailmasta ja käyttää niitä yhdistäen henkilökohtaisen ja ulkoisen todellisuuden. (Mannerheimin lastensuojeluliitto, viitattu 05.10.2014)

Jokainen lapsi tarvitsee leikkiä. On sanottu leikin olevan lapsen työtä. Leikki liittyy oleellisesti lapsen kehitykseen ja sillä on vahva osuus lapsen arjessa. (Kanninen, Sigfrids 2012:184). Leikillisuus on vuorovaikutuksessa usein alikäytetty resurssi. Leikissään lähestymiseen kykenevä aikuinen on useimmiten huumorintajuinen, kekseliäs ja lämmin. Lapset kaipaavat leikkiä aikuisten kanssa. Aikuisen ja lapsen välisellä leikillä on usein hieman eri tarkoitus kuin lasten välisessä leikissä. Kun aikuinen luo lapsen leikin kautta fyysisiä haasteleikkimahdollisuuksia ja houkuttelee lasta konfliktiin leikin kautta aikuinen rakentaa nimenomaan vuorovaikutusta itsensä ja lapsen välille eikä niinkään pyri leikin mielikuvakäytön vahvistamiseen. Vuorovaikutusleikit ovatkin kontaktileikkejä, joissa mielikuvien ja symbolien käyttöä vältetään. (Kanninen, Sigfrids 2012: 97.)

Leikki on välttämätöntä lapsen emotionaaliselle, sosiaaliselle ja kognitiiviselle kehitykselle. Leikin lomassa yhdistyy syy-seuraus ajattelu, assosiointi, luova ajattelu, ongelmanratkaisutaito ja kyky erottaa todellisuus leikistä. Samalla lapsi oppii esineiden käsittely- ja toimintatapoja, yhteistoimintaa, sääntöjä ja tunteiden säätelystä. Leikkitoiminta on lapselle arjen terapiaa. Se on lapsen tapa sopeutua ulkopuolelta ja itseltä tuleviin paineisiin ja etsiä niille luovia ratkaisuja. Leikkiessä lapsen on mahdollista harjoitella erilaisia taitoja ilman epäonnistumisen pelkoa. Lapsi oivaltaa itsestään uusia asioita ja parantaa itsetuntemustaan sekä mi-

näkuvaansa. Leikki on lapselle paras kestävä tapa oppia ja se tapahtuu aina lasten ehdoilla. (Mannerheimin lastensuojeluliitto, viitattu 05.10.2014)

Leikki ei ole helppo tutkimisen kohde. Leikkiä ei voi tutkia ellei sitä ole. Kyseinen tilanne voi olla odottamaton päiväkotien lapsiryhmissä, joissa leikkiä tutkitaan pedagogiikassa. (Helenius, Lummelahti 2013: 13). Leikki on lapsen tapa suhtautua ympäröivään maailmaan ja omak-sua uutta tietoa. Lapsen havaitsemat asiat peilautuvat leikkiin, jossa lapsi jäljittelee havain-tojaan. (Helenius ym. 2013: 14). Älyllisyyden kehittyessä 3-5 -vuotiaana, lapsi alkaa käyttää mielikuvitusta leikissään. (Häkka ym. 2006: 152).

5.2 Roolileikki

Roolileikki alkaa muodostua vahvasti nelivuotiaana, jolloin lapsi harjoittelee roolien omaksu-mista leikin avulla. Neljän vuoden iässä autobiografinen muisti muuttuu pitkäaikaisemmaksi omaelämäkerralliseksi muistiksi, josta muodostuu ihmisen oma historia. Lapsi asettuu rooli-leikissä vahvasti rooliinsa koko kehollaan. Ulkoisilla asusteilla leikkijä saa leikkiinsä kestävyyt-tä. Välineet vahvistavat halutussa roolissa pysymistä ja auttaa muitakin hahmottamaan mikä leikki on kyseessä. Lapsi joutuu etsimään rooliinsa vaadittavia työkaluja ja näkemään vaivaa roolin luomiseen. Tämä on lapsen psykologiselle kehitykselle tarpeellista. (Helenius ym. 2013: 93.)

Siirtymä roolileikkiin on osoitus lapsen sisäisestä kehitystapahtumasta, jossa minuus määrittää itsensä uudelleen jäljitelläkseen jotakin, joka auttaa lasta vetämään itseään ylöspäin ja kas-vamaan ”päättään pidemmäksi”. Tämän jäljittelyn seurauksena syntyy roolileikki. Kokemusten myötä leikeissä alkaa korostumaan lasten välinen vuorovaikutus, joka alkaa tulemaan leikissä yhä tärkeämmäksi. Leikin mielikuva jaetaan yhdessä useamman leikkijän kesken. Samalla roo-lileikki kehittyy monipuolisemmaksi ja pitkäjänteisemmäksi. Varhaiskasvatuksen iän mukaan jaetuissa päiväkotiryhmissä näyttää siltä, että vasta kuusivuotiaat kykenevät organisoimaan korkeatasoisen roolileikin. Ennen kuin leikki alkaa sujua, lasten on opittava paljon ihmisten välisestä vuorovaikutuksesta. (Helenius ym. 2013: 88.)

6 Vuorovaikutus

”Ryhmää ei ole ilman vuorovaikutusta ryhmän jäsenten välillä. Vuorovaikutus käynnistää ryhmien toiminnan ja myös ylläpitää sitä. Ryhmän toimintaa voi-daankin analysoida tarkastelemalla ryhmän jäsenten vuorovaikutusta. Ryhmissä saadaan kokemusta niiden toiminnasta ja vuorovaikutuksesta. Aiemmissä ryh-mätilanteissa opitut tiedot ja taidot vaikuttavat seuraaviin ryhmätilanteisiin.” (Viestintätieteiden laitos, viitattu 04.01.2015)

Lapsen ensimmäiset ikävuodet luovat kaiken pohjan myöhemmälle hyvälle kasvulle ja kehitykselle. Lapsi tarvitsee hoitajakseen aikuisen, johon hän voi solmia turvallisen ja pitkäkestoisen tunnesuhteen useimmiten oman äidin tai isän tai molempien kanssa. Tämä on varhaista vuorovaikutusta. Varhaisella vuorovaikutuksella on merkityksensä sillä tarkoitetaan kaikkea lapsen ja vanhempien olemista, kokemista ja tekemistä ensivuosina. Kun lapselle muodostuu varhaisissa vuorovaikutussuhteissa perusturvallisuuden ja luottamuksen kokemus se heijastuu myöhempisiin ihmissuhteisiin ja luo hyvän pohjan lapsen itsetunnon, minäkuvan ja empatiakyvyn kehittymiselle. Lapsi kykenee tutkimaan ja valloittamaan ympäristönsä, leikkimään luomaan ja oppimaan uutta kun hänellä on riittävä perusturva. Hän oppii myös hakemaan ja vastaanottamaan hoivaa sekä tukea silloin kuin sitä tarvitsee. (Mannerheimin lastensuojeluliitto, viitattu 24.11.2014)

Kun lasta tuetaan itsenäisyyden, tunneilmaisun aitouden ja ongelmaratkaisutaitojen kehittämisessä lapsesta tulee tasapainoinen, itsensä ja toisten kanssa toimeentuleva ihminen. Vuorovaikutuksen keskeisimpinä taitoina pidetään toisten kuuntelemista ja aitoa itseilmaisua. Näitä taitoja voi kehittää. Sanallisen viestinnän ohella tärkeässä roolissa ovat myös ilmeet, eleet, asennot ja äänensävy. (Jarasto 1997: 138.)

Olennaista on tukea lapsen itsemääräämistaitoa ja tarjota mahdollisimman paljon onnistumisen kokemuksia. Aikuisen on ohjattava lasta sellaiseen toimintaan/leikkiin, josta hän suoriutuu ja saa onnistumisen kokemuksen. Nämä onnistumiset tuottavat lapselle iloa ja vahvistavat itsetuntoa. Kasvatukselliseen vuorovaikutukseen kuuluu myös asianmukainen kieltäminen ja rajaaminen. Kieltojen on oltava systemaattisia ja perusteltuja. Niitä ei saa käyttää vallan välineenä. Lasta on kannustettava etsimään oikeita vaihtoehtoja, sekä kysymään ja pohtimaan oikeita ja huonoja ratkaisuja. (Kanninen & Sigfrids 2012: 96.)

Varhainen vuorovaikutus muovaa ruumiintoimintojamme, tunnekokemuksiamme ja toimintatapojamme. Erityisesti ensimmäiset ikävuodet ovat merkittäviä, silloin aivot ja ruumiin järjestelmät muovautuvat. Erilaiset tutkimukset ja neurotiede osoittavat kuinka lapsen aivot muovautuvat vuorovaikutuksessa ja mukautuvat tärkeimpien ihmissuhteiden tunneilmapiiriin. Tunneilmapiiriin vaikuttavat vanhemmat, sisarukset, päivähoitonaikuiset ja lapset, sekä muut lähimmäiset ja tuttavat. Pieni lapsi tarvitsee aikuissuhteissaan ennen kaikkea emotionaalisesti läsnä olevaa vuorovaikutusta. (Kanninen & Sigfrids 2012: 27, 91.)

Pedagogiikassa vuorovaikutuksella on olennainen merkitys. Lapsen luonnolliseen maailmaan kuuluvat muun muassa Tarinallisuus, leikki ja taide. Pedagogin on löydettävä lapsille ja itselleen yhteinen kohtauspaikka tuossa maailmassa. Aikuisen on asetettava tietoisesti ja prosessin aikana lasten maailmaan, mutta tuottaa pedagogiikkaa. (Rantala 2014: 87.)

6.1 Lapsiryhmä ja ryhmädynamiikka

Lapsi viettää suuren osan valveaikaajastaan päiväkodissa muiden lasten kanssa, jonka vuoksi lasten keskinäiset vertaissuhteet ovat tärkeä osa lapsen sosiaalista maailmaa. Myönteiset vertaissuhteet vahvistavat lapsen persoonan kehittymistä ja vuorovaikutustaitoja. Epämieluisat suhteet tai suhteiden kokonaan puuttuminen voivat aiheuttaa monenlaisia ongelmia ja olla riski lapsen kehitykselle. Jo pienillä lapsilla on tarve saada ystäviä. Hyvään ystävyyteen liittyy mieltymyksen, yhteenkuuluvuuden, samaistumisen ja luottamuksen tunteet. Parhaan ystävän lisäksi lapsi kaipaa myös tovereiden joukkoa, jossa hän voi viettää aikaansa, kuulua ryhmään ja saada toisten hyväksyntää. (Niikko & Korhonen 2005: 89.)

Noin neljän vuoden iässä lapset alkavat käyttää sanaa ystävä. Leikki-ikäisellä saattaa olla paljon kavereita. Olennaisin piirre lasten välisissä suhteissa on leikkitoiminta, joten ystävyysuhteen luominen edellyttää sellaisia olosuhteita, joissa lapset voivat leikkiä keskenään. Noin viisi-, kuusivuotiaana vastavuoroisuus tarkoittaa lapselle tasapuolista vaihtamista konkreettisisissa asioissa. Leikitovereiden väliset konfliktit liittyvät yleensä esineiden ottamiseen tai rikkomiseen. Konfliktien ilmaantuessa käytetään usein aikuista apuna tai fyysistä voimaa. Osa siirtyy muualle ja jättää konfliktin sikseen. (Niikko & Korhonen 2005: 91.)

Lapsen ystävät muodostavat hänen vertaisryhmänsä, joka on lapselle tärkeä yhteisö. Ryhmässä lapset voivat tehdä keskinäisiä vertailuja ja muodostaa henkilökäsityksiä. Ryhmädynamiikkaan kuuluu jo varhain, että havaintojen perusteella lasten välille kehittyy hierarkkisia rakenteita. Oleellista vertaisryhmän vuorovaikutussuhteissa on hyväksyntä, torjunta sekä jokaisen vetovoima. Pienetkään lapset eivät pidä kaikkia ryhmäläisiä samanarvoisina ja he kykenevät arvioimaan kenestä pitävät ja kenestä eivät. Lapset liittyvät ryhmäläisiin omien tuntemustensa perusteella sosiaalisen statuksen, joita he hyödyntävät arvioidessaan toisiaan ja ennakooidessaan toistensa käyttäytymistä. Näistä erilaisista statuksista syntyy ryhmän rakenne. (Niikko, Korhonen 2005: 92.)

Yksittäisen lapsen statuksessa on kyse siitä, miten muut ryhmäläiset arvioivat hänet. Parhaimmillaan lapsi kokee kuuluvansa ryhmään ja olevansa pidetty. Ne, joista ei pidetä jäävät usein ulkopuolelle. Toisaalta muiden hahmottama status voi luoda lapselle itselle käsityksen siitä, miten hänen kuuluisi käyttäytyä. Tällöin lapsen käytöksessä voi olla määräävänä kumpi tahansa, sosiaalinen status tai persoonallisuus. Onkin vaikeaa arvioida onko lapsen status ryhmässä hänen käytöksensä syy vai seuraus. Suosittuja lapsia halutaan mukaan leikkeihin ja ne joista ei pidetä saattavat jäädä sivuun. Pienten lasten keskinäisissä suhteissa ei kuitenkaan esiinny varsinaista johtamista. Sosiaalista valtaa on lähinnä sellaisilla lapsilla, joilla on haluttuja esineitä ja jotka osaavat käyttää niitä. (Niikko & Korhonen 2005: 92-93.)

Lapset ovat jo hyvin pieninä tietoisia siitä, minkälainen ryhmädynamiikka lapsiryhmässä vallitsee. He tietävät kuka ryhmässä määrää, kuka rikkoo ja häiritsee muiden leikkejä, kuka kiusaa, kenellä ei ole kavereita ja kenen kanssa kaikki haluavat leikkiä. Lapset ovat myös tietoisia siitä, jos joku lapsista saa usein kielteistä palautetta aikuisilta tai muilta lapsilta. He ovat myös tietoisia ryhmässä vallitsevista normeista ja siitä miten ryhmässä kuuluu toimia. (Kirves & Stoor-Grenner 2011: 8.)

7 Toiminnan suunnitelma

Jokaisen tuokion alussa oli aina nimi- ja/tai alkuleikki. Valitsimme ne jokaisen tuokion alkuun koska ne edistivät ryhmähengen syntymistä ja ryhmäläisten vuorovaikutussuhteita. Nimileikki auttoi lapsia tuntemaan toisensa ja muistamaan toistensa nimet. Lisäksi ne auttoivat virittämään tulevaan toimintaan.

Aloitukset virittävät ja suuntaavat lasten mielenkiinnon käsiteltävään teemaan. Aloituksella on tärkeä rooli toiminnan aloittamisessa, sillä lapset usein tarttuvat siihen. Ohjaaja pyrkii valitsemaan lapsille sopivaan työskentelyyn motivoivan aloituksen, leikin tai työtavan. Samat leikit ja työtavat luovat turvallisen rutiinin lapsille. (Toivanen 2010: 57.)

Mielestämme jokainen harjoituksemme lisäsi lasten välistä vuorovaikutusta ja kaikissa harjoituksissa käytimme tarinallisuutta hyödyksi. Jokaisessa tuokiossa oli mukana Satu Sammakko, joka on meidän luoma hahmo ja jolle olimme luoneet myös tarinan. Toiminta linkittyi Satu Sammakon ympärille ja lapset saivat itse osallistua tarinan ja toiminnan luomiseen. Näin lasten mielenkiinto pysyi yllä, koska heillä oli mahdollisuus vaikuttaa. Tällöin lapset tutustuivat Satu Sammakkoon ja he odottivat tarinan jatkumista sekä uutta toimintakertamme. Toimintamme oli suunniteltua, mutta muokkasimme toimintaa tarvittaessa harjoituksen aikana. Työskentely oli meidän luomaa, mutta lapset saivat vaikuttaa improvisoimalla toimintaamme.

Lapset tarvitsevat rutiineita sillä rutiinit luovat turvallisuuden tunnetta ja auttavat siirtymään seuraavaan toimintaan. Valmiiksi keksitty leikki on kuin pureskeltu purkka, itse keksitty leikki on sen sijaan kuin uusi purkka, sitä on mielenkiintoisempaa leikkiä. (Vehkalahti, U. 2013: 55.) Jokainen toimintakertamme loppui lauluun. Selkeä toimintakerran lopetus oli tärkeää lapsille

7.1 Ensimmäisen toimintakerran suunnitelma - Satu Sammakon esittely

Ensimmäinen toimintakertamme on Satu Sammakon esittely ja tutustumisleikit. Ensimmäisenä päivänä aloitamme rauhallisesti ja tutustumme hieman toisiimme. Tämän kerran tarkoitus on luoda mielenkiintoa ja turvallisuuden tunnetta. Tuokio on tarkoituksella rauhallinen ja etenee verkkaisesti.

Ensimmäisenä leikkinä on nimileikki. Lapset ovat tuttuja keskenään ja toiselle meistä, mutta lapsille toinen meistä on vieras ja lapset ovat toiselle meistä vieraita. Nimileikkinämme toimii nimien opettelupiiri. Leikki menee näin: Istumme piirissä yhdessä lasten kanssa. Ensimmäinen lapsista kertoo oman nimensä, jonka jälkeen toinen sanoo edellisen lapsen nimen ja oman nimensä ja näin jatketaan kunnes viimeinen luettelee kaikkien nimet järjestyksessä ja sanoo oman nimensä viimeisenä.

Valitsimme kyseisen leikin, koska se on helppo ja vaatii toisten kuuntelemista ja kommunikointia. Leikki lisää tutustumista ja lasten välistä vuorovaikutusta. Leikit rikkovat jään lasten väliltä ja kohottavat tunnelmaa. (Mannerheimin lastensuojeluliitto 2015, viitattu 28.1.2015)

Seuraavaksi leikiksi valitsimme alkuleikiksi tuolileikin, jossa yksi lapsista on keskellä ja loput tuoleilla piirissä hänen ympärillään. Keskellä oleva kertoo mistä tykkää ja ne lapset, jotka tykkäävät samasta asiasta, nousevat penkeiltään ja yrittävät ehtiä johonkin toiseen vapaana olevaan tuoliin. Keskellä ollut lapsi yrittää myös ehtiä saamaan istumapaikan. Se kuka jää ilman, menee seuraavaksi keskelle ja leikkiä jatketaan.

Valitsimme tämän leikin, koska tässä leikeissä lapset harjoittelevat toistensa kuuntelemista. Tuolileikissä lapset kuuntelevat toisiaan ja reagoivat siihen mitä toinen sanoo. Leikki lisää lasten yhteenkuuluvuuden tunnetta ja ryhmän kiinteyttä, kun he huomaavat pitävänsä samoista asioista. Tutustumis- ja vuorovaikutusleikit auttavat lapsia tutustumaan toisiinsa ja auttavat paneutumaan seuraavaksi käsiteltäviin asioihin. (Mannerheimin lastensuojeluliitto 2015, viitattu 28.1.2015.)

Aloitamme toiminnan kertomalla lapsille Satu Sammakon terveiset, joka johdattaa lapset seuraavan toimintaan. Otamme Satu Sammakon esiin Salaisuuspussista ja esitämme lapsille pyynnön auttaa. Kerromme että Satu Sammakko on tullut suuresta lammesta, mutta nyt se on lähtenyt tutustumaan suureen maailmaan, mutta hänellä ei ole yhtään ystäviään mukana. Pyydämme lapsilta apua, jotta Satu Sammakko löytäisi uusia ystäviä. Kysymme lapsilta, minne matkustamme ja he saavat kertoa minne menemme. Kysymme lapsilta paikkaa mistä etsiä ja matkaamme niihin paikkoihin. Liikumme eri tavoilla soittimien säestyksellä.

Keskustelemme lasten kanssa minkälaisia ystäviä Satu Sammakolla voisi olla sekä minkä näköisiä ne olisivat. Tämän jälkeen lapset saivat itse luoda uusia ystäviä Satu Sammakolle askartelemalla ja maalaamalla omia ääriviivoja käyttäen pareittain paperille, jotka maalataan lopuksi.

Lopuksi kerromme, että Satu Sammakko sai uusia ystäviä kuusi kappaletta, joista hän on hyvin kiitollinen. Kerromme myös että nyt Satu Sammakko seikkailla suuressa maailmassa heidän kanssaan. Lopetuksen teemme ringissä ja jokainen lapsi saa omalla vuorollaan nukuttaa Satu Sammakkoa unilaulun soidessa.

Viimeisenä keräämme palautteen lapsilta hymynaamoilla, jotka asetetaan ringin keskelle. Jokainen saa ottaa sieltä hymynaama kuvakortin vastaamaan omia tunteitaan ja mietteitään ja näyttää sen meille ja saa halutessaan kertoa oliko päivä toiminta mukava ja mitä ajatuksia se herätti.

7.2 Ensimmäisen toiminnan toteutus ja arviointi

Ensimmäinen toimintakertamme. Saavuimme päiväkodille ajoissa. Tarkistimme heti alkuun lasten vanhempien täyttämät lupalaput toimintaamme osallistumisesta. Kaikki lapset saivat luvan. Saimme myös alkukartoituskyselylomakkeen täytettynä takaisin. Ehdimme järjestää kaiken valmiiksi ennen toiminnan alkamista. Lapset olivat valmiina odottamassa meitä huoneessa, jossa pidimme toimintatuokion. Aloitimme toimintamme kertomalla keitä olemme, miksi olemme täällä ja mitä tulemme tekemään. Jatkoimme toimintaa Nimileikillä ja Tuoli-leikillä. Lapset olivat hieman jännittyneitä. Päätelimme että se johtui uudesta tilanteesta ja siitä, että toinen meistä ei ollut tuttu lapsille.

Toiminnan edetessä kerroimme lapsille Satu Sammakosta, mutta emme olleet vielä näyttäneet Satu Sammakkoa lapsille. Ojensimme lapsille marakassit, joiden avulla lähdimme etsimään Satu Sammakkoa liikkumalla eri tavoin. Lapset alkoivat elehtiä enemmän ja he kuuntelivat tarkasti ohjeitamme. Satu Sammakko löytyi lopulta Salaisuuspussista. Lapset näyttivät hyvin innostuneilta ja odottavaisilta. Kun Satu Sammakko otettiin esiin Salaisuuspussista, lapset näyttivät hyvin kiinnostuneilta ja keskittyivät tarkasti siihen mitä Satu Sammakko kertoi. Lapset alkoivat ruokkia Satu Sammakkoa, koska Satu Sammakko kertoi olevansa nälkäinen. Kerroimme, että Satu Sammakon ystävät ovat kadonneet ja että hän tarvitsisi uusia ystäviä. Lapset lupasivat olla kilttejä ja vikkeliä Satu Sammakon uusia ystäviä. Keskustelimme lasten kanssa ystävydestä ja kysyimme lapsilta voisivatko he olla Satu Sammakon uusia ystäviä. Lapset vastasivat myöntävästi ja se viritti heitä tulevaan toimintaan. Jaoimme lapset pareihin aikaisemman havaintojen ja kuuleman perusteella. Pyrimme jakamaan lapset niin, etteivät lapset olisi parhaan ystävänsä parina. Toimimme näin sen takia, että lapset tutustuisivat paremmin myös muihin. Kun parit oli jaettu siirryimme toimintaan, jossa lapset piirsivät parinsa kehon ääriiviivat suurelle paperille.

7.3 Toisen toimintakerran suunnitelma - Puuhapaja

Toinen toimintakertamme on Satu Sammakon puuhapaja. Aloitamme toimintamme viime kerralta tutulla nimileikillä ja tuolileikillä, mutta annamme lapsille ohjeeksi kertoa mitä on tänään on tehnyt. Ne jotka ovat tehneet samaa, vaihtavat paikkaa, ja se kuka ei ehdi saamaan paikkaa, jää keskelle. Matkustamme soittimien avulla puuhapajaan. Satu Sammakon puuhapajassa maalaamme lasten viime kerralla luomat ystävät (omakuvat). Tämän jälkeen maalaamme Satu Sammakolle uuden maiseman isolle paperille. Kaikki lapset maalaavat yhdessä jolloin vuorovaikutus korostuu ryhmän jäsenten välillä. Maiseman luominen herättelee lapsia Satu Sammakon elämään ja lisää heidän mielikuvitustaan sekä tarinan jatkuvuutta. Lopetamme toimintamme keskusteluun ja palautteen keräämiseen.

7.4 Toisen toiminnan toteutus ja arviointi

Toisena toimintakertana saavuimme päiväkodille hyvissä ajoin. Lapset olivat jo valmiina odottamassa meitä. Keskustelimme lasten kanssa kuulumisia ja muistelimme viime kertaa. Tämän jälkeen siirryimme viime kerralta tuttuun Nimipiiriin, jossa kävimme läpi paikalla olevat lapset. Lapsia oli paikalla viisi, yksi lapsista oli sairaana. Nimipiiri sujui hyvin, eivätkä lapset olleet enää niin ujoja kuin viimeksi. Tämän jälkeen leikimme saman alkuleikin kuin viimeksi, mutta keskellä oleva kertoi mitä on tänään tehnyt eli muutimme hieman leikkiä. Lapset kertoivat idearikkaasti päivästänsä. Muutama lapsi alkoi kertomaan monia erilaisia asioita päivästänsä, jolloin palautimme heidät leikkihetkeen muistuttamalla säännöistä. Nämä leikit tukivat lasten vuorovaikutussuhteita sekä antoivat lapsille mahdollisuuden ideoida ja käyttää mielikuvitustaan.

Tämän jälkeen keskustelimme Satu Sammakosta ja siitä mitä hänen kanssaan viimeksi teimme ja mitä Satu Sammakolle kuuluu. Tämän jälkeen lähdimme etsimään Satu Sammakkoa soittaen ja liikkuen lasten haluamalla tavalla. Ensimmäiseksi liikkumistavaksi lapset valitsivatkin sammakkoloikat. Koimme, että he yhdistivät liikkumistavan meidän teemaamme. Lapset olivat hyvin innoissaan eri liikkumistavoista ja siitä mistä Satu Sammakko voisi löytyä. Lapset etsivät Satu Sammakkoa kaupasta, kotoa ja lammesta, josta Satu Sammakko löytyikin. Otimme Satu Sammakon esiin Salaisuuspussista. Kysyimme lapsilta ennen Sammakon pussista ottamista muistavatko he mikä pussi on kyseessä. Lapset muistivat pussin hyvin ja vaikuttivat odottavan jännittyneenä, löytyykö Satu Sammakko pussista. Satu Sammakko löytyi pussista ja tervehti lapsia koskettamalla heitä ja kertomalla kuulumisiaan. Lapset vaikuttivat villiintyvän Satu Sammakosta ja he nauroivat. Satu Sammakko kertoi lapsille, että seuraavaksi maalaisimme heidän viime kerralla piirtämänsä omakuvat, jonka jälkeen maalattaisiin Satu Sammakon kotimaisema. Lapset käyttivät värejä monipuolisesti ja odottivat innokkaasti maalamista. Järjestimme lapset maalaamaan sellaiseen järjestykseen, että uusien ystävyssuhteiden

den luominen olisi mahdollista. Lapset maalasivat omalla tavallaan ja he käyttivät työskenteleeseen eri verran aikaa. Yksi lapsista maalasi todella nopeasti ja jouduimme miettimään mitä toimintaa keksisimme hänelle sillä aikaa kun muut maalaavat työnsä loppuun. Päätimme antaa hänelle mahdollisuuden maalata poissaolevan lapsen omakuvan, jotta sekin tulisi valmiiksi.

Jäimme pohtimaan teimmeko oikean ratkaisun kun annoimme hänelle luvan maalata toisenkin lapsen kuvan, mutta ajattelimme voivamme jatkossa mennä helpommin toiminnassamme eteenpäin kun kaikki lapset ovat samassa tilanteessa. Ajattelimme myös, että näin muutkin lapset saavat helpommin työrauhan eikä kyseinen lapsi turhautuisi tekemisen puutteen takia. Toiset lapset maalasivat melko samaan tahtiin, paitsi yksi lapsista tahtoi tehdä työnsä huolellisesti, jonka vuoksi siinä meni kauemmin aikaa kuin muilla lapsilla. Tämän vuoksi toiset lapset riehaantuivat ja aiheuttivat hälinää eivätkä pysyneet paikoillaan. Kun havaitsimme tämän koimme ymmärrettäväksi, että lapset turhaantuivat, mutta halusimme antaa kuitenkin yhdelle lapselle työrauhan. Havaitsimme, että nyt täytyisi rauhoittaa tilanne ja tehdä lasten kanssa jotain yhteistä jotta he eivät turhautuisi. Ohjaajina päätimme spontaanisti ottaa Salaisuus pussista lastenkirjan. Kokosimme lapset yhteen ja aloitimme satuhetken tyynyjen ympäröimänä. Annoimme viimeisen lapsen maalata työnsä loppuun ja hänkin tuli kuuntelemaan satua. Lapset vaikuttivat kuuntelevan satua tarkkaavaisesti. Keskustelimme sadun aikana sadussa tapahtuvista asioista ja vertasimme niitä omiin kokemuksiimme ja elämään. Mielestämme toimimme oikein rauhoittamalla tilanteen, sillä koimme toimivamme tuolloin lasten tarpeiden mukaan.

Sadun jälkeen lopetimme toimintamme keskustelemalla päivän tapahtumista ja siitä mitä Satu Sammakolle nyt kuuluu. Otimme Satu Sammakon vielä esiin Salaisuuspussista, jolloin Satu Sammakko kävi kutittamassa jokaista lasta vuorollaan ja kertoi olevansa hyvin onnellinen uusista ystävistään. Pyysimme lapsilta palautteen jälleen hymynaamoilla, joista kolme oli iloista hymynaamaa ja kaksi viivasuuta. Kaikki lapset kertoivat suullisesti tykänneensä toiminnasta. Meidän mielestä näyttää siltä, että he eivät osaa yhdistää hymynaamoja omaan kokemukseensa palautetta antaessa, koska palaute on ristiriitaista. Tämän jälkeen kiitimme lapsia jokaista vuorollaan ja kerroimme tulevamme taas maanantaina.

Mielestämme maalausosuus ei tukenut lasten välisiä vuorovaikutussuhteita, niin kuin oli tarkoitus. Koimme kuitenkin, että maalaus oli välttämätöntä toiminnan etenemisen kannalta. Pyrimme suunnittelemaan seuraavat tuokiomme tukemaan paremmin lasten välisiä vuorovaikutussuhteita ottaen huomioon myös tarinallisuuden. Aikamme loppui kesken, joten jouduimme jättämään Satu Sammakon maiseman maalaamisen pois tältä toimintakerralta. Pohdittuamme tulimme siihen tulokseen, että jätämme maiseman maalaamisen pois. Aiomme kuitenkin laittaa lasten luomat omakuvat lasten huoneen seinälle esille.

Havaintojemme mukaan lapsiryhmässä on kaksi eri paria, joista toinen pari saattaa hyvin herkästi riehaantua keskenään ja irrottautua toiminnastamme. Pyrimme kiinnittämään jatkossa huomiota, että nämä parit saataisiin toimimaan muidenkin lasten kanssa, jotta lapsiryhmän keskinäinen vuorovaikutus lisääntyisi. Aiomme kannustaa lapsia toimimaan muidenkin lasten kanssa.

7.5 Kolmannen toimintakerran suunnitelma - Liikuntamaailma

Kolmantena kertana Satu Sammakko valloittaa liikuntamaailman lasten kanssa. Aloitamme viime kerralta tutusta nimileikistä, jossa kerrotaan oma nimi ja edellisten lasten nimet. Seuraava leikki on tuttu tuolileikki. Tämän jälkeen matkustamme liikuntamaailmaan lasten kanssa junalla laulaen Pienen pienen veturi -laulua. Liikuntamaailma sijaitsee lasten jumppasalissa. Rakennamme jumppasaliin esteradan, jossa on esteiden ylityksiä ja alituksia. Lisäksi jumppasalissa on aistinurkkaus, jossa on aisteja herätteleviä materiaaleja. Jumppasalissa on myös tarinankerronta nurkkaus, jossa jokainen lapsi saa vuorollaan kertoa pareittain tarinan. Lapset pääsevät liikkumaan esteradalla ja suorittamaan tehtäviä Satu Sammakon kanssa.

Kun olemme käyneet esteradan ja nurkkaukset läpi leikimme hippaa sekä Satu Sammakko nukkuu -leikkiä, joka on Satu Sammakon versio lapsille tutusta Karhu nukkuu -leikistä. Loppurentoutuksen toteutamme patjalla satua kuunnellen suuren leikkivarjon alla. Lopuksi kysymme vielä lapsilta palautteen suullisesti ja hymynaamoja käyttäen.

7.6 Kolmannen toiminnan toteutus ja arviointi

Valitettavasti tälle päivälle suunniteltu liikuntamaailma ei toteutunut, vähäisen osallistujamäärän takia. Kolmannella kerralla läsnä olisi ollut vain kaksi lasta sairastumisen takia, joten päiväkodista soitettiin ja päiväkodin henkilökunta oli sitä mieltä, että kyseisen päivän toiminta kannattaa perua. Päätimme siis ettemme pidä toimintaa sillä kertaa. Pohdimme pitkään menemmekö päiväkodin mielipiteestä huolimatta pitämään toiminnan, mutta tulimme lopulta siihen tulokseen, että toiminnasta ei olisi ollut hyötyä kahdelle osallistujalle. Lisäksi ajattelimme henkilökunnan tietävän, mikä on paras ratkaisu. Jätimme seitsemännelle kerralle suunnitellun toiminnan pois, koska se vastasi opinnäytetyömme tarkoitusta vähiten.

7.7 Neljännen toimintakerran suunnitelma - Matkustuspäivä

Neljäs kerta on Satu Sammakon matkustuspäivä. Ensimmäisenä leikkinä on nimileikki, jota kutsumme pallo-leikiksi. Palloleikissä heitetään palloa ystävälle ja sanotaan hänen nimensä. Seuraavaksi vuorossa on tuttu tuolileikki. Käytämme samaa alkuleikkiä tuoleilla kuin viimeksi leikin syventymisen ja vuorovaikutuksellisuuden takia. Asia, jonka keskellä oleva kertoo on

jokin väri omista vaatteista ja kaikki, kenellä on samaa väriä vaatteissaan saavat vaihtaa paikkaa ja yksi jälleen jää keskelle kertomaan uuden värin.

Tarinallinen toimintamme jatkuu niin, että kysymme lapsilta, muistaako joku mitä Satu Sammakolle kuului viime kerralla ja mitä hänen kanssaan tehtiin. Seuraava leikkimme on matka Salaiseen maailmaan junalla. Lapsille jaetaan passi Salaiseen maailmaan. Lapset muodostavat yhdessä junan, jolla matkustamme. Samalla laulamme Pienen pieni veturi- laulun rummun säetyksellä. Salaisessa maailmassa on muutamia esteitä, ylityksiä ja alituksia sekä tehtäviä, joita lasten täytyy suorittaa. Seuraavaksi leikimme Rakas tavara -nimistä leikkiä. Jokainen hakee keskeltä kuvitteellisen rakkaan tavaransa itselleen ja kertoo mikä se on. Tämä leikki kehittää lasten tarinankertomiskykyä ja mielikuvitusta. Tämän jälkeen lapset tekevät kaikki yhdessä patsaan. Jokainen lapsi saa vuorollaan kertoa asian, josta tahtoo tehtävän patsaan.

Toinen tehtävä, joka lasten täytyy suorittaa, on kuvitteellisen lahjan antaminen kaverille. Varmistamme, että jokainen lapsi saa lahjan ja antaa lahjan. Tarkistamme passit ja palaamme takaisin päiväkotiin kulkuvälillä, jonka lapset saavat päättää. Lopuksi keräämme palautteen lapsilta hymynaamoilla, jotka asetetaan ringin keskelle. Jokainen saa ottaa keskeltä hymynaama kuvakortin vastaamaan omia tunteitaan ja näyttää sen meille. Lapset saavat halutessaan kertoa päivän toiminnasta ja siitä, mitä ajatuksia se herätti.

7.8 Neljännen toiminnan toteutus ja arviointi

Neljännellä kerralla olimme jälleen ajoissa päiväkodissa. Lapsia oli harmiksemme vain kolme, sillä muut olivat edelleen sairaina. Pohdimme toiminnan muuttamista vähäisen osallistujamäärän takia, mutta päätimme edetä alkuperäisen suunnitelman mukaan. Yksi lapsista ei meinannut osallistua toimintaan ollenkaan, sillä hän oli hyvin itkuinen ja poissaoleva kun saavuimme päiväkotiin. Saimme hänet kuitenkin suostuteltua mukaan leikkiin. Nimileikin toteutimme tällä kertaa palloleikillä, jotta lasten mielenkiinto säilyisi. Lapset näyttivät olevan hyvin innoissaan ja mukana leikissä. He naureskelivat jos eivät saaneetkaan palloa heti kiinni. Uskoisimme, että jos kaikki olisivat olleet paikalla, lapset olisivat saaneet enemmän irti leikistä. Toinen leikkimme oli lapsille jo ennestään tuttu tuolileikki, tällä kertaa keskellä oleva kertoi värin omista vaatteistaan. He, joilla oli samaa väriä vaatteissaan, vaihtoivat paikkaa.

Seuraavaksi kokosimme lapset yhteen. Keskustelimme viime kerrasta ja siitä mitä Satu Sammakolle kuuluu. Katsoimme myös lasten viime kerralla maalaamia omakuvia. Lapset muistivat kuvien esittävän Satu Sammakon uusia ystäviä. Otimme Satu Sammakon esiin. Satu Sammakko hauskuutti lapsia, kosketti ja tervehti heitä. Hän kertoi, että seuraavaksi lasten täytyy matkustaa Salaiseen maailmaan junalla. Lapset saivat myös passit ja liput Salaiseen maailmaan. Lapset vaikuttivat innostuneiksi passeista ja vertailivat niitä keskenään. Muodostimme yhdessä

junan menemällä jonoon ja lähdimme matkaan laulaen ja leikkien Pienen pieni veturi. Matkustimme rummun säestyksellä eri nopeuksilla. Junamatkan päätyttyä lasten täytyi vielä ylittää erilaisia esteitä, jotta pääsisimme Salaiseen maailmaan. Esteitä olivat suon ylitys juosten, hiekan ylitys kävellen ja oksien alitus ryömien sekä risujen yli pomppiminen. Osallistimme lapsia leikkiin pyytämällä heitä kertomaan, mitä esteitä ylitämme ja millä tavalla. Mielestämme lapset olivat hyvin aktiivisia sekä innokkaita kun he pääsivät liikkumaan.

Salaisessa maailmassa lapsilla oli tehtävänä antaa toiselle lapselle kuvitteellinen lahja. Näytimme lapsille idean ensin itse, jotta he ymmärtäisivät leikin. Yksi lapsista ymmärsi idean heti ja antoi toiselle suuren television lahjaksi ja hän elehti innoissaan antaessaan lahjan. Toinen lapsista olisi halunnut antaa oman leluautonsa lahjaksi ja oli lähdössä hakemaan sitä. Selitimme hänelle, että lahja on kuvitteellinen ja että hän voisi antaa silti auton lahjaksi kuvitteellisesti. Kolmas lapsi oli poissaoleva ja väsynyt. Yritimme suostutella häntä mukaan leikkiin ja antamaan lahjaa, mutta hän ei tahtonut. Uskoisimme, että hän ei ymmärtänyt leikin ideaa ja hän vaikutti heti toiminnan alusta alkaen sisäänpäin kääntyneeltä ja väsyneeltä. Seuraavassa leikissä tarkoitus oli, että jokainen lapsi ehdottaisi vuorollansa jotain esitettävää asiaa, jonka jälkeen kaikki lapset osallistuisivat esittämiseen tekemällä asiasta patsaan. Näytimme ensin malliksi leikin idean. Painotimme, että esitettävä asia voi olla mikä vain ja että ei ole oikeaa tai väärää tapaa tehdä patsasta. Lapsi, joka ymmärsi edellisen leikin idean, ymmärsi myös tämänkin ja hän lähti tekemään heti kissa patsasta yksin. Yritimme saada kahta muuta lasta mukaan, mutta he eivät ymmärtäneet leikin ideaa tai eivät jaksaneet keskittyä leikkiin. He alkoivat kuitenkin myös itse leikkimään kissoja. Tässä vaiheessa muutimme tehtävän antoa, niin että jokainen lapsi saa vuorollaan kertoa jonkin asian, ja kaikki imitoivat asiaa miten se liikkuu ja äänтелеe. Imitoimme koiria toisen lapsen toiveesta. Kolmas lapsi, joka oli aiemmassa leikissä poissaoleva, kertoi haluavansa imitoida muurahaisia. Näimme hänen kasvoistaan ilon, kun hänen asiaansa leikittiin. Hän leikki itsekin innokkaasti mukana.

Satu Sammakko kertoi lapsille olevansa onnellinen, kun lapset olivat mukana seikkailussa ja että nyt olisi aika palata päiväkotiin. Tarkistimme lapsilta, että passit ovat tallella ja kysyimme lapsilta, millä kulkuneuvolla matkustamme päiväkotiin ja yksi lapsista ehdotti autoa. Lähdimme matkustamaan autolla ajaen eri nopeuksilla laulaen autolaulua. Palattuamme päiväkotiin annoimme lasten kokeilla kuinka sammakot loikkivat, koska he olivat väsyneen ja levottoman oloisia. Loikkiminen jälkeen vuorossa oli satuhetki. Satuhetkellä luimme lapsille Sammakko loikkaa- kirjaa. Mielestämme lapset kuuntelivat satua intensiivisesti ja rauhoittuivat. Satu oli ilmeisesti mielenkiintoinen lasten mielestä, koska he kyselivät tarinasta yksityiskoh- tia. Lapset kuuntelivat koko sadun loppuun. Satu sammakko oli myös mukana kuuntelemassa satua.

Lopuksi Satu Sammakko kysyi lapsilta päivästä, mitä teimme ja miltä se tuntui. Lapset kertoivat, että heillä oli ollut hauskaa. Satu Sammakko kiitti päivästä ja kertoi että koska taas nähdään. Lapset saivat Satu Sammakolta pienen rutistuksen ja kiitoksen. Lähetimme lapset päiväkodin normaaliin arkeen.

Vaikka lapset sanoivat toiminnan olleen hauskaa, meistä tuntui siltä että tällä kokoonpanolla lapset olivat poissaolevia joissain harjoituksissa. Lahjan antaminen ja patsaan tekeminen olivat ilmeisesti liian haastavia harjoituksia heidän ikätasoonsa nähden. Pohdimme olisiko tyttöjen läsnäolo vaikuttanut rikastuttavasti toimintaan. Mielestämme kuitenkin toimintakertamme oli onnistunut, sillä kykenimme muokkaamaan toimintaa lasten mieltymysten mukaan. Lisäsimme toimintaamme leikkejä kuten autolla ajelu ja kirjan lukeminen. Vuorovaikutusta tukeva patsasleikki muokattiin imitointileikiksi, sillä lapset eivät kyenneet tekemään patsaita ryhmässä. Pääsääntöisesti lapset osallistuivat toimintaan kiitettävästi ja yritimme ottaa huomioon lasten tunne- ja viireystilat tarkkailemalla heitä. Pyrkimyksemme oli, että jokainen lapsi osallistuisi toimintaan ainakin omalla läsnäolollaan, mutta yritimme houkutella lapsia osallistumaan aktiivisesti yhteisiin leikkeihin innostamalla heitä ja olemalla itse innostuneita leikistä. Paikalla olleet kolme lasta ovat hyvin erilaisia keskenään eikä heillä ole päiväkodin henkilökunnan kertoman mukaan keskenään voimakasta kaverisuhdetta toisiinsa. Uskomme tämän vaikuttaneen myös siihen, että toimintakertamme oli tällä kertaa hieman vaisumpi. Jos olisimme etukäteen tienneet, että nämä kyseiset lapset ovat ainoastaan paikalla, olisimme voineet muokata toimintaa heidän vuorovaikutussuhteitaan vahvistavaksi. Näin myös uusia kaverisuhteita olisi voinut syntyä. Kuitenkin toimintakertamme vastasi mielestämme tarinallisuutta ja vuorovaikutusta, johon pyrimmekin opinnäytetyöllämme. Suunniteltu toimintamme olisi vahvistanut lasten vuorovaikutussuhteita ja ryhmäytymistä toteutuessaan. Toiminnasta jäi vuorovaikutuksellisuutta pois, koska jouduimme muokkaamaan toimintaa lasten mukaan. Koimme että tässä ryhmässä nämä kolme lasta tarvitsisivat lisää tukea vuorovaikutussuhteiden luomiseen, jotta he voisivat luoda vahvemman ystävyyssuhteen toistensa kanssa.

Palautteen pyysimme lapsilta keskustellen, vaikka olimme suunnitelleet käyttävämme hymynaamoja. Tahdoimme nähdä osaavatko lapset omista kokemuksistaan. Viimekerran kokemuksen mukaan uskoisimme että lapsien on hyvin vaikea yhdistää omat kokemukset hymynaamoja vastaaviksi tunteiksi. Viimeksi yksi lapsi kertoi toiminnan olevan mukavaa, mutta hän halusi piirtää hymynaaman lisäksi surullisen naaman. Tästä päättelimme että hymynaama ei ole tarkempi palautteen antotapa kuin suullinen keskustelu lasten kanssa. Aloimmekin pohtimaan mikä olisi paras tapa pyytää palautetta toiminnasta lapsilta. Keskustelimme päiväkodin henkilökunnan kanssa siitä kuinka alle 5 -vuotialta lapsilta voisi pyytää palautetta. Heidän mielestään tämänikäisiltä lapsilta palautteen saa parhaiten keskustelemalla ja näkemällä lapsen osallistumisen ja mahdollisen ilon toiminnan aikana. Jäämme pohtimaan kuinka pyydämme palautetta jatkossa.

7.9 Viidennen toimintakerran suunnitelma - Tarinatupa

Viides toimintakertamme on Satu Sammakon tarinatupa. Nimileikkimme on tuttu palloleikki heitä palloa ja sano kaverin nimi. jatkamme lasten kanssa matkaamalla junalla Satu Sammakon tarinatupaan laulaen Pienen pieni veturi. Jokainen lapsi saa vuorollaan toimia veturina ja päättää millä nopeudella veturi kulkee. Tarinatuvassa tehdään yhdessä tarina, jossa ohjaaja on tehnyt tarinan aloituksen valmiiksi ja jokainen lapsi jatkaa tarinaa vuorotellen.

Ohjaaja kertoo näin: ”Olipa kerran Satu Sammakko. Hän asui suuressa lammessa ja päätti lähteä seikkailemaan...” Lapset jatkavat tarinaa vuorotellen. kirjoitamme tarinan muistiin ja lopuksi luemme sen lapsille. Satu Sammakko kulkee jokaisessa harjoitteessa mukana ja keskustele lasten kanssa.

Seuraavaksi leikimme tarinatuvassa huivileikkiä. Lausumme yhdessä runon: ”Teen teen mytyn teen” ja puristetaan huivi käsien väliin myttyyn ja heitetään ilmaan. Huivia yritetään ottaa eri kehon osilla kiinni. Jokainen saa vuorotellen kertoa, millä kehonosalla huivia otetaan kiinni. Jatkamme leikkiä niin, että muodostamme lapsista salmiakkikuvion. Se lapsi kuka on edessä näyttää liikkeitä, joita huivilla tehdään. Toiset lapset seuraavat ja toistavat. Kaikki ovat vuorollaan näyttämässä huivilla tehtäviä liikkeitä. Nämä huivileikit johdattelevat lapsia seuraavaan toimintaan, joka on huiveilla tehtävä rentoutus pareittain rauhallisen musiikin tahdisa. Rentoutuja makaa patjalla ja rentouttaja heiluttelee huivia kevyesti hänen yllään välillä koskettaen huivilla toista. Lapset saavat vuorotellen olla rentoutujana ja rentouttajana. Tämä harjoitus lisää lasten vuorovaikutusta. Auttaa antautumaan ja rentoutumaan, herättelee aisteja. Toisen koskettaminen ja kosketeltavana oleminen on välineen kautta usein paljon helpompaa.

Keräämme palautteen lapsilta suullisesti ja sen jälkeen he saavat piirtää hymynaaman vastaamaan omaa kokemustaan. Lopuksi kiitämme lapsia päivästä ja osallistumisesta. Satu Sammakko toivottaa lapsille mukavaa päivää.

7.10 Viidennen toiminnan toteutus ja arviointi

Aamumme alkoi hyvällä mielellä. Olimme innoissamme päivän tulevista tapahtumista. Päiväkodilla meitä oli vastassa kolme lasta, sillä loput lapsista olivat lomalla. Tähänastisista toimintakerroista, joka kerralla eri lapset ovat olleet paikalla. Siirryimme lasten kanssa toimintahuoneeseen ja aloitimme toiminnan palloleikillä. Tämä leikki oli uusi kahdelle lapselle. Palloleikissä kävimme lasten nimet läpi palloa käyttäen. Jatkoimme leikkiä vaihyaen pallon hernepussiin. Lapset näyttivät hyvin innostuneilta ja jaksoivat leikkiä pitkään. Tämän jälkeen otimme Salaisuuspussin esiin ja kysyimme mitä pussin sisällä on. Yksi lapsista vastasi siellä olevan Satu Sammakko. Muillekin lapsille asia muistui mieleen. Otimme Satu Sammakon esiin,

joka tervehti lapsia iloisesti. Satu Sammakko kertoi hänellä olleen lapsia ikävä. Satu Sammakko jutteli lasten kanssa ja vastasi lasten kysymyksiin. Sammakko myös kutitteli lapsia ja he nauroivat. Hän kertoi meidän matkustavan tarinatuvaan junalla. Keskustelimme mitä tarinatuvaan voisi tehdä ja lapset kertoivat että siellä tehdään tarinoita. Matkasimme tarinatuvaan junalla eri nopeuksia käyttäen. Kaikki lapsista olivat vuorollaan vetureita. Näytimme myös ensin itse ensin mallia miten juna kulkee. Junan kulkiessa nopeasti lapset riemastuivat ja lauloivat railakkaasti. Kokemuksemme mukaan oma positiivinen asenteemme lisää lasten innostuneisuutta.

Tarinatupana käytimme pientä prinsessatellettä. Tarinatuvaan Satu Sammakko pyysi lapsia kertomaan tarinan. Satu Sammakko aloitti tarinankerronnan: ” Olipa kerran Satu Sammakko. Hän asui suuressa lammessa. Satu Sammakko halusi lähteä seikkailemaan...” Kaksi lapsista oli hieman arkoja ja sanoivat etteivät tiedä miten tarina jatkuu. Kolmas lapsi sen sijaan alkoi kertomaan tarinaa eteenpäin, jonka jälkeen kaksi muutakin lasta yhtyivät tarinaan jatkamalla sitä eteenpäin. Lopuksi luimme tarinan lapsille, joka meni näin: ” Se meni suureen maailmaan ja se oli niin yksinään, että sille tuli ikävä. Se tuli tänne. Lammesta. Sitten tapahtui että että se tuli tänne ja yhen kerran me tavattiin täällä ja toisen kerran tavattiin tänään täällä. Sitten huomenna. Sit se löysi ystäviä. Sitten se asu kerran täällä ja sitten se meni matkustamaan omaan kotiin. Sillä on kavereita ikävä.”

Mielestämme lapset kertoivat tarinaa Satu Sammakon elämästä, sen mukaan mitä olemme toiminnassamme kertoneet Satu Sammakosta, vaikka emme ohjailleet lasten tarinan kerrontaa. Mielestämme tarina oli johdonmukainen ja sillä oli selvä tarkoitus. Tulkitsemme tarinan niin, että lapset ovat keskittyneet toimintaamme ja, että sillä on ollut heille jokin merkitys ja Satu Sammakko on jäänyt heidän mieleensä.

Satu Sammakko kysyi tarinatuvaan mitä lapset tahtoisivat tehdä hänen kanssaan. Lapset kertoivat että tahtoisivat loikkia kuin sammakot ja tarinatuvaan lähdettyämme loikimme kuin sammakot leikkimielisesti jonossa pitkin huonetta. Mielestämme leikki riemastutti lapsia. Kokeimme, että lasten on hyvä välillä saada itse päättää toiminnasta, koska se lisää lasten mielenkiintoa toimintaa kohtaan.

Seuraavaksi jatkoimme toimintaa huivileikeillä. Lapset saivat valita itselleen mieluisen sifonkihivin. Opetimme lapsille runon: ” Teen teen mytyn teen, teen teen mytyn teen.” Harjoitelimme runoa ja huivin rytistämistä. Tämän jälkeen huivi oli tarkoitus heittää ja ottaa kiinni runon lopuksi. Näiden jälkeen jokainen lapsi sai kertoa vuorollaan millä kehonosalla huivi otetaan seuraavaksi kiinni. Lapset halusivat, että jokainen ottaa oman huivinsa kiinni päällä ja jaloilla. Näin jokainen lapsi tuli kuulluksi ja nähdyksi. Mielestämme lapset pitivät runonlausumisesta ja huivin rytistämisestä. Tämän jälkeen jatkoimme huivileikkiä pyytämällä asettu-

maan salmiakkikuvion muotoon. Jokainen lapsi sai vuorollaan näyttää miten huivia liikutetaan ja muut matkivat. Taustalla soi rauhallinen musiikki, joka mielestämme rauhoitti lapsia keskittymään. Toiminnan jatkuttua jonkin aikaa, yksi lapsista kertoi, ettei enää jaksaa. Sanoimme hänelle, että vielä yhden lapsen kuviot täytyy katsoa ja että jokaiselle tulee antaa rauha. Nämä huivileikit johdattelivat lapsia viimeiseen toimintaamme, joka oli rentoutus huiveilla.

Huivirentoutus oli tarkoitus tehdä pareittain, jotta se tukisi vuorovaikutusta ja uusien kaverisuhteiden syntyä. Lapsia oli kuitenkin vain kolme, joten muutimme suunnitelmamme ja päätimme että me ohjaajat teemme lapsille rentoutuksen heidän maassaan patjoilla. Musiikki soi edelleen taustalla. Kokemuksemme mukaan lapset rauhoittuivat huivin kosketuksesta ja musiikista. Mielestämme lapsista näyttivät nauttivan toiminnasta suuresti. Prosessin aikana on tullut esiin, että yksi lapsista on aistiyliherkkä eikä hän pidä kosketuksesta. Huomasimme rentoutuksen aikana, että hän antaa koskea itseensä välineen avulla (huivi, Satu Sammakko) Tämän rentoutuksen aikana hän mielestämme rentoutui ja rauhoittui. Kokemuksemme mukaan koskettaminen välineen kautta antaa mahdollisuuden kosketukseen, vaikka se olisi muutoin lapsesta epämiellyttävää.

Palautteen keräsimme lapsilta suullisesti Satu Sammakon läsnäollessa. Lapset kertoivat toiminnan olleen kivaa. He kertoivat pitäneensä erityisesti tarinatuovasta. Yksi lapsista piti eniten sammakkoloikka -kilpailusta. Tämän jälkeen meillä oli piirrettynä mallit hymynaamoista, jotta lapset saivat piirtää hymynaaman vastaamaan omaa kokemustaan toiminnasta. Kaikki lapset piirsivät hymyilevät naamat. Näiden perusteella oletamme, että toimintamme oli lapsille antoisaa ja he pitivät toiminnastamme.

Lopuksi Satu Sammakko kertoi, että näkisimme ensi torstaina. Satu Sammakko kertoi, että ensi kerralla on Satu Sammakon musisointipäivä. Satu Sammakko johdatteli lapset takaisin päiväkodin arkeen ja kävi heitä kutittamassa vielä ennen lasten lähtöä.

Toimintakertamme oli mielestämme hyvin antoisaa. Kokemuksemme mukaan lapset olivat koko toiminnan ajan läsnä ja iloisella mielellä. Koimme, että ryhädynamiikka oli näiden kolmen lapsen välillä loistava sillä he huomioivat toisensa ja toimivat yhteen hiileen. Voisimme olettaa heidän lasten olevan päiväkodin arjessakin enemmän tekemisissä. Uskoisimme, että näiden lasten vuorovaikutussuhteiden tukeminen auttaisi heitä luomaan syvän ystävyysuhteen keskenään.

7.11 Kuudennen toimintakerran suunnitelma - Musisointipäivä

Kuudes toimintakertamme on Satu Sammakon musisointipäivä. Ensimmäisenä leikkinä on nimi-leikki. Nimileikkinämme toimii palloleikki, mutta tällä kertaa heitellään hernepussia pallon sijaan. Matkustamme Satu Sammakon musisointipäivään sammakkoloikilla. Saavumme soittimien luokse ja käymme lasten kanssa läpi kaikki soittimet. Kun soittimet on käyty läpi, lapset saavat valita mitä soitinta he haluavat soittaa.

Seuraavaksi leikimme Kapellimestari -nimistä leikkiä. Leikissä yksi on kapellimestari ja näyttää käsillä soitetaanko kovaa vai hiljaa ja ketkä soittavat. Toisessa musiikkileikissä teipaamme ruudukon lattiaan ja piirrämme niihin eri soittimien kuvia. Jokainen on vuorollaan ruudukon sisässä näyttämässä mitä soitinta soitetaan. Näyttäminen tehdään käsillä ja jaloilla.

Rentoutus on leikkivarjon alla ja ohjaajat huljuttelevat suurta leikkivarjoa lasten yläpuolella. Satu Sammakko on lasten kanssa varjon alla rentoutumassa. Taustalla soi rentouttava musiikki. Lopuksi keräämme palautteen lapsilta hymynaamoilla, jotka asetetaan ringin keskelle. Jokainen saa ottaa keskeltä hymynaama kuvakortin vastaamaan omia tunteitaan ja mieltettään.

7.12 Kuudennen toiminnan toteutus ja arviointi

Saimme viestin päiväkodilta vuorokautta aikaisemmin ja he ilmoittivat että toimintaamme osallistuisi vain kaksi lasta. Päätimme kuitenkin toteuttaa toimintamme vähäisestä osallistujamäärästä huolimatta. Aloitimme toimintamme tutulla palloleikillä, jossa kävimme läpi ketä oli paikalla. Palloleikki sujui hyvin ja jaksoi innostaa lapsia edelleen. Kokemuksen mukaan lapsille toiminnan toistot ovat hyviä ja johdattavat tulevaan toimintaa. Esittelimme Satu Sammakon jälleen Salaisuuspussista ja kävimme Satu Sammakon kanssa keskustelua siitä, mitä viimeksi teimme ja mitä tulisimme tänään yhdessä tekemään. Lapset tahtoivat heti koskettaa Satu Sammakkoa. Siirryimme Satu Sammakon kehotuksesta seuraaviin toimintaan, joka oli matka Satu Sammakon musisointipajaan. Pajaan matkustimme loikkimalla kuin sammakot.

Musisointipajassa ensimmäisenä toimintana kävimme erilaisia soittimia lasten kanssa yhdessä läpi. Lapset tunnistivat soittimet todella hyvin. Tämän jälkeen jatkoimme kapellimestarileikkiä, jossa yksi toimii kapellimestarina näyttäen käsillään soittavatko muut kovaa vai hiljaa, kuka soittaa milläkin hetkellä ja milloin kukaan ei soita. Vähäisen osallistujamäärän vuoksi leikimme itsekin mukana, jotta musisointipajasta tulisi mielekkäämpää meille ja lapsille. Lapset tykkäsivät soittamisesta ja seurasivat hyvin kapellimestaria. Lapset eivät kuitenkaan itse tahtoneet toimia kapellimestarina kehotuksista huolimatta. Lapset ymmärsivät leikin kulun hyvin pian. Lapsista toinen kertoi jonkin ajan kuluttua, että ei enää jaksaisi soittaa, jolloin

myös toinen lapsi sanoi saman. Päätimmekin lopettaa leikin, koska se oli jatkunut jo riittävän kauan ja koska lapset eivät enää jaksaneet. Näin pyrimme ylläpitämään lasten mielenkiintoa toimintaa kohtaan.

Siirryimme seuraavaan musiikkileikkiin, joka oli musiikkiruutu -leikki. Lattiaan oli teipattu yhdeksän lokerikkoja, joissa oli eri soittimien kuvia. Ruudukossa toimi yksi ihminen kerrallaan, joka näytti jaloilla ja käsillään mitä soittimia tahtoi soitettavan. Toiset soittivat hänen toivomallaan tavallaan. Tähän leikkiin osallistuimme kaikki. Mielestämme leikki oli toimiva ja lapset pitivät siitä, he soittivat aktiivisesti ja näyttivät kehon osia käyttäen mitä soitetaan. Uskoisimme, että jos osallistujamäärä olisi ollut suurempi, useiden soittimien soittaminen olisi ollut monipuolisempaa. Leikki olisi lisäksi ollut vuorovaikutuksellisempaa lasten välillä.

Matkasimme takaisin Satu Sammakon kanssa. Lasten toivomuksen vuoksi loikimme takaisin päiväkotiin. Rauhoituimme patjoille ja keskustelimme Satu Sammakon ja lasten kanssa päivän toiminnasta. Satu Sammakko jutteli lapsille ja lapset tahtoivat silittää sitä. Huomasimme ilon lasten kasvoilla kun he saivat silittää Satu Sammakkoa. Tämän jälkeen lapset asettuivat patjoille makaamaan vierekkäin. Laitoimme rauhallisen musiikin soimaan taustalle ja lapset rauhoittuivat. Käytimme huiveja rentoutuksessa ja samalla kävimme tarinanomaisesti lasten kehon osia läpi. Toimimme itse rentouttajina. Lapset näyttivät rentoutuneilta.

Palautteen kävimme läpi lasten kanssa keskustellen ja pyysimme heitä piirtämään vielä paperille viime kerroiltakin tutun hymynaaman vastaamaan omia kokemuksiaan. Lapset kertoivat sanallisesti toiminnan olleen kivaa ja he piirsivät myös hymyilevät hymynaamat. Lapset kertoivat pitäneensä eniten musiikkiruudukkoleikistä. Lopuksi Satu Sammakko vielä tahtoi sanoa heippa lapsille ja toivotti lapsille mukavaa päivän jatkoa ja muistutimme tapaamisesta taas ensi viikolla.

Lapset tulivat keskenään hyvin toimeen ja toimivat yhdessä. Nämä kaksi lasta eivät päiväkodin kertoman mukaan yleensä leiki yhdessä, mutta tänään heidän välillään kuitenkin oli luontevaa vuorovaikutusta. Nämä lapset saivat tänään yhteisen kokemuksen ja uskomme, että sen vuoksi heidän on helpompi lähestyä toisiaan ja leikkiä yhdessä jatkossakin. Päätimme toteuttaa tämän päivän toiminnan silti, vaikka lapsia olikin vain kaksi, olemme havainneet että lapsia saattaa puuttua toiminnastamme usein. Jatkossa aiomme pitää toiminnan osallistujamäärästä riippumatta, sillä opinnäytetyöhön käytettävä aika on rajallinen. Lisäksi päivän toiminta sujui vähäisestä osallistujamäärästä huolimatta hyvin. Uskomme vahvasti, että vaikka kaikki eivät ole paikalla toiminnassamme säännöllisesti, vahvistamme kuitenkin läsnä olevien lapsien vuorovaikutussuhteita tarinallisen toiminnan avulla.

7.13 Seitsemännen toimintakerran suunnitelma - Teatteri

Seitsemäs kerta on Satu Sammakon -teatteri. Alkuleikkinä teemme lautashieronnan. Lautashieronta toteutetaan pareittain, jolloin se lisää lasten välistä vuorovaikutusta. Toinen leikkimme on tuttu hernepussin heitto ystävälle. Seuraavaksi leikkimme Peili-leikkiä, jossa lapset liikkuvat sammakkoina loikkien. Yksi lapsista on peilinä selin muihin lapsiin ja muut lapset yrittävät liikkuvat häntä kohti niin, ettei Peili huomaa liikkumista.

Matkustamme teatteriin leikkien sammakoita. Lapset jaetaan pareihin, jolloin he menevät parinsa kanssa pahvitaloon, josta he esittävät muille lapsille oman teatteriesityksen. Annamme lapsille aiheeksi sammakot. Lapset saavat suunnitella hetken aikaa esitystä. Satu Sammakko esiintyy lapsille myös. Esityksen jälkeen sadutamme lapsiryhmää ilman valmista aihetta. Kirjaamme sadun ylös ja luemme sen heille. Lopetuksena teemme tutun huivirentoutuksen pareittain ja palautteet keräämme hymynaamakorteilla.

7.14 Seitsemännen toiminnan toteutus ja arviointi

Aloitimme toimintamme tervehtimällä lapsia ja vaihtamalla kuulumisia. Tänään paikalla oli viisi lasta. Tämän jälkeen siirryimme lautashierontaan. Kävimme lasten kanssa yhdessä läpi harjoituksen ja aloitimme. Asetimme lapset jonoon ja teimme harjoituksen. Lautashieronnessa hierotaan edessä olevan kaverin selkää ja käsivarsia pahvilautasella. Harjoituksen tarkoitus on lämmittää edessä olevan kehoa, lisätä kehotietoisuutta ja vuorovaikutusta. Lapset pitivät hieronnasta ja ymmärsivät heti harjoituksen idean. Seuraavaksi leikkimme samaa nimileikkiä kuin viimeksi hernepussia käyttäen. Osalle lapsista tämä oli uusi leikki, mutta he pääsivät kuitenkin nopeasti mukaan leikkiin. Seuraava leikkimme oli Peili. Alkuperäinen suunnitelma oli liikkua loikkien leikissä, mutta päätimme liikkua kävellen, koska loikkiminen ei olisi sopinut leikin ideaan. Lapset keskittyivät aluksi leikkiin ja ymmärsivät leikin idean. Leikki oli osalle tuttu, mutta joillekin uusi.

Seuraavaksi Satu Sammakko tuli esiin ja kertoi että seuraavaksi matkustamme tarinateatteriin loikkimalla kuin sammakot. Satu Sammakko osallistui kaikkiin toiminnan harjoitteisiin ja kertoi aina seuraavan toiminnan. Kun olimme perillä tarinateatterissa, kerroimme mitä tarinateatterissa tulemme tekemään ja jaoimme lapset kahteen ryhmään. Toisessa ryhmässä oli kaksi tyttöä ja toisessa kolme poikaa. Kertasimme ryhmille vielä ohjeet ja kehotimme lapsia käyttämään luovuuttaan ja huoneessa olevia tavaroita esityksissään. Tarkoituksena oli siis, että molemmat ryhmät tekevät oman esityksen hyödyntäen päiväkodin leluja ja tavaroita. Esitys esitetään toiselle ryhmälle. Tyttöryhmän esitys kertoi erilaisista eläimistä ja niiden elämästä. Tarina eteni johdonmukaisesti ja sillä oli juoni. Poikaryhmä teki esityksen ötököistä. Esitys oli enemmänkin leikkimistä leluilla kuin tarinan kertomista. Satu Sammakko esiintyi myös lapsille. Esitykset kestivät sen verran vähän aikaa, että päätimme saduttaa lapsia ryhmässä. Emme

antaneet lapsille tarinan aihetta, mutta he silti kertoivat tarinan sammakosta: ”Sammakko meni suuresta lammesta suureen maailmaan ja jotain tapahtu. Sitten se tuli suuresta lammesta takaisin. Sitten se näki ystäviä. Sitten että oli joku monsteri. Satu Sammakko ei löytänyt ystäviä noku se meni öö öö öö...en mä halua kertoa. Se sammakko löysi kavereita ja se leikki elämänsä loppuun asti niitten kaa. No ku Satu Sammakko löysi ystäviä ja se meni kavereiden kaa suurelle lammelle. Palasi kotiin ja sitten tapahtui kummia ja hassua. Loppu ja elämänsä loppuun asti”.

Lopuksi teimme vielä saman huivirentoutuksen kuin viimeksi, sillä rentoutus oli uusi osalle lapsista. Lapset jaettiin tällä kertaa pareihin, jotta he voisivat tehdä rentoutuksen toisilleen. Taustalla soi rauhallinen musiikki. Aistiyliherkkä lapsi antoi viime kerralla tehdä rentoutusharjoitteen itselleen, mutta tällä kertaa hän ei halunnut tehdä rentoutusta kaverille. Lapsi sanoi ettei halua ja meni harjoitteen ajaksi sohvalle odottamaan, että rentoutus loppuu. Muut lapset tekivät rentoutuksen kaverille. Tyttöjen rentouttaessa poikia harjoitus sujui hyvin ja rauhallisesti, mutta poikien rentouttaessa tyttöjä harjoitus meni hassutteluksi ja naureskeluksi. Puolivälissä rentoutusta saimme houkutelua aistiyliherkän lapsen mukaan rentoutumaan, koska hän ei itse halunnut olla rentouttaja. Mielestämme lapsi rentoutui ja vaikutti haluavan itsekin tulla lopulta mukaan.

Satu Sammakko kertoi, että toiminta on loppuillaan ja että on aika antaa palautetta. Tällä kertaa käytimme valmiina hymynaama -kortteja, joista lapset valitsivat kokemustaan vastaavan hymynaama-kortin. Kolme lapsista valitsi hymyilevän kortin ja he kertoivat toiminnan olleen kivaa ja pitäneensä erityisesti tarinateatterista. Yksi lapsista valitsi ok -kortin ja sanoi että toiminta oli vähän kivaa, mutta ei niin hirveen kivaa. Hän kertoi myös tarinateatterin olleen mieluinen. Yksi lapsista valitsi en tykkää -kortin ja sanoi että mikään ei ollut kivaa. Kokemuksemme mukaan lapsen läsnäolo ja osallistuminen oli hyvää. Lopuksi vielä sanoimme heipat ja lapset lähtivät loikkien päiväkodin toimintaan.

7.15 Kahdeksannen toimintakerran suunnitelma - Viimeinen vierailu

Kahdeksas kerta on Satu Sammakon viimeinen vierailu ja silloin tuomme lapsille herkkuja. Käymme läpi ketkä lapsista ovat paikalla. Aloitamme toiminnan lautashieronnalla. Tänään leikimme lasten kanssa heidän haluamiaan leikkejä ja syömme herkkuja. Käymme myös katsomassa lasten maalaamat omakuvat, jotka olemme ripustaneet seinälle. Kerromme lapsille että Satu Sammakolla oli oikein mukavaa lasten kanssa. Muistelemme myös, mitä kaikkea lapset tekivät Satu Sammakon kanssa. Keräämme palautteen lapsilta hymynaamoilla. Kysymme myös, aikovatko lapset leikkiä tulevaisuudessa sammakko-leikkejä. Kerromme lapsille, että Satu Sammakon on aika lähteä takaisin suurelle lammikolle, josta hän lähti kuukausi sitten

tavoittelemaan suurta maailmaa. Lopuksi laitamme Satu Sammakon takaisin Salaisuuspussiin ja hyvästelemme sen.

7.16 Kahdeksannen toiminnan toteutus ja arviointi

Aloitimme viimeisen toimintakertamme tutulla nimileikillä, jossa heittelemme hernepussia. Kaikki kuusi lasta olivat paikalla. Jatkoimme toimintaa lautashieronalla, jonka jälkeen Satu Sammakko tuli esiin. Keskustelimme lasten kanssa aikaisemmasta toiminnasta ja siitä mitä kaikkea he ovat tehneet Satu Sammakon kanssa. Kerroimme myös, että tänään on viimeinen kerta kun Satu Sammakko on päiväkodissa lasten kanssa ja, että sen täytyy palata suureen lampeen takaisin kotiinsa vanhojen ystäviensä luokse. Lupasimme lapsille, että tänään leikkisimme heidän haluamiaan leikkejä. Lasten toiveiden mukaan otimme sammakkoloikkailpailun muutamaan otteeseen, jonka jälkeen siirryimme Peili-leikkiin. Lapset jaksoivat leikkiä Peiliä moneen kertaan ja jokainen heistä sai olla Peilinä.

Tämän jälkeen pyysimme lapset sohvalle istumaan ja kehotimme heitä kertomaan tarinan. Emme rajanneet tarinan aihetta mitenkään, vaan annoimme heidän kertoa tarinan mistä he halusivat. Huomasimme, että tällä kertaa lapset eivät kertoneet johdonmukaista tarinaa, jolla on juoni vaan he luettelivat erilaisia eläimiä ja lopuksi leikkihuoneesta löytyviä asioita. Lapset tajusivat toisten luettelevan huoneen tavaroita ja jokainen lapsi jatkoi omalla vuorollaan luuttelemista. Mainitsimme lapsille, että he luettelivat hyvin erilaisia eläimiä ja asioita, mutta kysyimme oliko tämä kuitenkaan tarina. Kiitimme lapsia kuitenkin tarinan lopuksi. Luimme kerrotun tarinan lapsille ääneen: Mörkö ja sammakko ja tiikeri ja pupu ja varis. Nalle satu Sammakon kaverit tuli lammikkoon ja letti ei mitään muuta. Tota pupu, muret ja kissa ja koita ja hirvi, kello, kissa, koira, sammakko ja sitten koira, hirvi, kettu ja susi. Sammakko koira, pupu, muret, tiikeri, koira, hirvi ja Satu Sammakko.

Pohdimme, toimimme oikein kun annoimme palautetta tarinasta, koska olemme kumpikin lukeneet paljon teoritietoa sadutuksesta. Asia jäi mietityttämään meitä myös sen vuoksi, ettemme olleet varmoja ymmärsivätkö lapset tarinan kertomisen ideaa tällä kertaa ja sen vuoksi he päätyivät luuttelemaan huoneen tavaroita. Ymmärtääksemme sadutuksen idea on, että tarina on aina hyvä ja oikeanlainen sellaisena kuin lapsi sen itse kertoo eikä sillä ole pituutta tai selvää juonta välttämättä. On tärkeää muistaa kiittää tarinasta. Pohdimmekin vai kuttaako korjaava palaute lapsen tarinankerrontaan positiivisesti vai negatiivisesti? Saako tarinankerronnassa lasten tarinaa kommentoida? Toisaalta meidän mielestämme lapset eivät välttämättä ymmärtäneet sadutuksen ideaa ja alkoivat matkia toisiaan, kun he huomasivat, että toisetkin lapset luuttelevat leikkihuoneen asioita. Mietimme myös oliko tämä varsinaisesti sadutusta vai tarinankerrontaa? Tulimme siihen tulokseen, että asialla ei oikeastaan ole merkitystä.

Alla on kaksi lainausta opinnäytetyömme teoriaosuudesta. Nämä lainaukset teoriasta vahvistivat ajatustamme siitä, ettei tarinaa olisi pitänyt kommentoida ja ohjata mihinkään suuntaan. ”Sadulla ei tarvitse olla selvää tarinan rakennetta, kertoja saa itse päättää kuinka pitkä satu on se voi olla muutamasta sanasta jopa pienen kirjan kokoinen se voi olla runo, näytelmä tai tosikertomus. Kenenkään tarinaa ei arvioida vaan kuunnellaan mitä kertoja kertoo.” (Karlsson 2014: 31, 32). ja ”Lapsille saattaa tulla tunne, että heidän täytyisi kyetä kertomaan jokin looginen satu tai tarina.” (Karlsson 2014: 31, 32). Edellä olevista lainauksista tuli mielestäni hyvin ilmi sadutuksen ajatus. Koemme että sadutuksen tarkoituksena on kannustaa lapsia ilmaisemaan itseään ja vahvistamaan itsetuntoa. Tämän vuoksi koemme, että tarinan kommentointi ei ollut järkevää.

Pyysimme lapsia kertomaan toisen tarinan ja tällä kertaa annoimme aiheeksi Satu Sammakon suureen lampeen palaamisen. Tarinasta tuli seuraavanlainen:” Tota tota se sai ystäviä sitte sitten Satu Sammakko sai kavereita sitten ei enempää. Kun Satu Sammakko meni isolle lammelle se sai ystäviä tota tota suuresta lammesta se lähti ja suureen maailmaan eksyi ja se tuli päiväkotiin ja se tuli 1,2,3,4,5,6,7,8, kerran se tapas ne. Ja se tarina loppui. Öö se lähti suuresta lammesta suureen maailmaan ja sai uusia ystäviä ei mitään muuta.”

Jälkimmäinen tarina oli johdonmukaisempi, mutta se toisti itseään. Tästä päättelimme, että valmiiksi annettu aihe voi vähentää lapsen luovuutta ja mielikuvitusta. Tämä oli kuitenkin selkeästi enemmän tarinankaltainen kuin ensimmäinen, joten mielestämme aiheen antaminen saattoi auttaa lapsia hahmottamaan mikä on tarina. Ilman annettua aihetta lapset eivät tällä kertaa kertoneet tavanomaista tarinaa, mutta toisaalta aikaisemmillä toimintakerroilla lapset ovat kertoneet juonellisia tarinoita. Ehkä tässä toimintakerrassa tai tilanteessa oli jotain, mikä vaikutti lasten keskittymiskykyyn ja tarinankerrontaan. Tarina olisi mahdollisesti ollut johdonmukaisempi jos ryhmän lapset olisivat olleet samanikäisiä. Muilla toimintakerroilla kun olemme saduttaneet lapsia heitä on ollut paikalla vähemmän ja lapset ovat ymmärtäneet saduttamisen ja tarinankerronnan idean paremmin.

Saduttamisen jälkeen Satu Sammakko tuli hyvästelemään lapset. Hän kertoi myös, että sillä on ollut todella hauskaa lasten kanssa ja että hän ajattelee lapsia usein. Kerroimme myös, että Satu Sammakon on nyt palattava takaisin suurelle lammelle sen vanhojen ystävien luokse. Kaikki lapset sanoivat, että heillä tulee ikävä Satu Sammakkoa ja he kävivät halaamassa ja pussaamassa sitä. Lopuksi laitoimme Satu Sammakon takaisin Salaisuuspussiin lasten hyvästellessä hänet.

Sen jälkeen annoimme lapsille popcornia ja mehua. Samalla pyysimme jokaiselta lapselta yksitellen palautteen tämän päivän toiminnasta ja kaikkien kertojen toiminnasta hymynaama-

korteilla. Lasten oli siis valittava kaksi hymynaamakorttia joista toinen vastaa päivän toimintaa ja toinen kaikkien kertojen toimintoja. Asetimme hymynaamakortit keskelle lattiaa. Lapsista kolme valitsi tämän päivän toiminnasta hymyilevän kortin ja kertoi toiminnan olleen kivaa. He valitsivat myös hymyilevän kortin vastaamaan kaikkia toimintakertoja. Lapsista kaksi valitsi tämän päivän toiminnasta ja kaikkien kertojen toiminnasta ok kortin, yksi lapsista valitsi päivän toimintaa vastaavan kortin, joka oli surullinen hymynaama. Hän kuitenkin valitsi kaikkia toimintakertoja kuvaavaksi kortikseen vastaamaan hymyilevän kortin. Kyseinen lapsi kertoi kaikkien toimintakertojen olleen kivaa ja mukavaa.

Palautteen perusteella tämäkin kerta vahvisti meidän ajatustamme siitä, että näin pieniltä lapsilta on vaikeaa saada totuudenmukainen palaute. Lapset eivät välttämättä ymmärrä mitä ajamme takaa palautteella ja hymynaamoilla. Lisäksi lapsi saattoi valita monta eri hymynaamaa ja vaihtaa mielipidettensä toisten mielipiteiden mukaan. Kokemuksemme mukaan parhaan ja totuuden mukaisen palautteen näin pieniltä lapsilta saa kun seuraa toiminnan aikana heidän innostusta, läsnäoloa, kehonkieltä ja ilmeitä.

8 Toiminnan yhteenveto

Toimintamme tarkoituksena oli parantaa lapsiryhmän vuorovaikutussuhteita tarinallisen leikin avulla. Valitsimme toimintakerroillemme hahmon, joka kulki mukana koko prosessin ajan. Valitsimme hahmoksi Satu Sammakko -käsinnuken sen värikyyden takia ja koimme sen hauskaksi sekä helposti lähestyttäväksi. Kokemuksemme mukaan käsinnuket ovat monipuolisia leikkivälineitä. Käsinnuket tuovat erinomaisen lisän toimintaamme, kuten laululeikit ja teatteriesitykset. Uskomme käsinnukkejen kehittävän lasten luovuutta, mielikuvitusta. Lisäksi ne virittävät hyvin tunnelmaan. Satu Sammakon ympärille oli myös helppo rakentaa toimintaa erilisten leikkien muodossa. Käsinnukke sopii myös hyvin tarinalliseen toimintaan. Tarkoitus oli, että lapset orientoituvat toimintaamme Satu Sammakon kautta. Kokemuksemme mukaan lasten on helpompi virittäytyä toimintaan tutun elementin avulla. Satu Sammakon ansiosta tarinallinen leikkimme kehittyi ja sai jatkuvuutta. Halusimme toiminnallamme selvittää lisäkö tarinallinen leikki lapsiryhmän vuorovaikutusta ja lisäkö se lasten vuorovaikutusta heidän leikeisensä. Tarkoituksenamme oli luoda turvallinen ja mukava toimintaympäristö. Onnistuimme mielestämme viihtyisän toimintaympäristön luomisessa ja käytimmekin kahta eri tilaa toimintaamme. Molemmat huoneet olivat päiväkodin ryhmätilahuoneita. Toisen huoneen viihtyvyyttä lisäsi lasten omakuvat seinällä. Toisessa ei ollut lasten taideteoksia. Paikalla olleet lapset saivat mielestämme yhteisen rikastuttavan kokemuksen toimintamme avulla. Pyrimme suunnittelemaan toimintaamme niin, että jokaisen lapsen olisi helppo osallistua siihen.

Ohjasimme ryhmämme lapsille seitsemän kertaa tarinallista leikkitoimintaa, sillä yksi kerta jäi päiväkodin toiveesta pois. Toiminta onnistui mielestämme, vaikka lapsia oli paikalla vaih-

televa määrä. Toimintamme oli hyvin suunniteltu tukemaan vuorovaikutusta tarinallista leikkiä hyödyntäen. Emme kuitenkaan voineet saavuttaa tavoitettamme, koska lapsien väliset vuorovaikutussuhteet eivät voineet kehittyä merkittävästi, jos kaikki lapset eivät ole paikalla jokaisella toimintakerralla. On mahdotonta kehittää koko ryhmän lapsien vuorovaikutussuhteita, jos he eivät ole paikalla, vaikka toimintamme olisi ollut vuorovaikutussuhteita edistävää. Toimintamme tuki paikalla lasten välisiä vuorovaikutussuhteita edistävasti, sillä pienessä ryhmässä lapset tulivat kuulluksi ja nähdyksi paremmin. Koimme että toisilleen vähemmän tutut lapset oppivat toimimaan yhdessä paremmin. Lapset osallistuivat toimintaamme pääosin hyvällä mielellä ja kukin antoi oman senhetkisen panostuksensa ryhmän toimintaan. Toimimme itse esimerkillisesti, innostuimme toiminnastamme ja yritimme kehittää lapsiryhmän vuorovaikutusta toiminnallamme. Kokemuksemme mukaan lapsille kaikkein mieluisin leikki oli tarinatapa. Alkuleikeistämme suosituin oli palloleikki. Pohdimme kriittisesti toimintamme sisältöä ja sitä, olisiko meidän pitänyt tehdä tiiviimmin yhteistyötä päiväkodin henkilökunnan kanssa, jotta toimintamme olisi vastannut paremmin juuri näiden lasten tarpeita.

Mielestämme parhaiten vuorovaikutusta tuki sellainen toiminta, joissa lapset toimivat yhdessä joutuivat kunnioittamaan ja kuuntelemaan toisiaan. Sadutus toimii mielestämme hyvin vuorovaikutusta tukevana menetelmänä. Koemme että vuorovaikutus jäi vähäiseksi joissakin leikeissä, koska osallistujamäärä oli vähäinen. Kaikkien toimintakertojemme oli tarkoitus vastata opinnäytetyön aihetta ja auttaa meitä vastaamaan arviointikysymyksiimme.

8.1 Ryhmän arviointi

Ohjasimme toimintamme lapsiryhmälle, jossa oli kuusi 4-5 -vuotiasta lasta. Puolet lapsista olivat tyttöjä ja puolet poikia. Ryhmässä oli alussa kaksi selkeää paria ja loput kaksi lasta eivät muodostaneet paria. Huomasimme toiminnan aikana, että jos parien molemmat osapuolet olivat paikalla, he toimivat tiiviisti yhdessä, eivätkä olleet vuorovaikutuksessa paljoakaan muiden kanssa. Pyrimme toiminnassamme hajaannuttamaan pareja ja tukea uusien ystävyys-suhteiden syntyä. Toimintakerroilla, joissa toinen parin osapuolista puuttui, paikalla oleva lapsi kykeni leikkimään muiden kanssa ja huomioimaan toiset lapset. Jos kaikki lapset olisivat olleet jokaisella toimintakerralla paikalla, meidän olisi ollut helpompi luoda ryhmähenkeä ja yhteisöllisyyttä lapsiryhmälle. Ryhmässämme vallitsi hyvä yhteishenki pareista huolimatta, vaikka joidenkin lasten välinen vuorovaikutus oli vähäisempää pyrkimyksistämme huolimatta. Meille ohjaajina tuli tunne, että lapset pystyivät olemaan luontevasti ryhmässä ja osallistuivat aktiivisesti toimintaamme. Ryhmän lapset olivat jokainen omia persooniaan ja pyrimme ottamaan jokaisen yksilöllisesti huomioon. Osa lapsista oli hiljaisempia ja ujoja, toiset taas sosiaalisempia ja aktiivisempia.

8.2 Alku- ja loppukartoituslomakkeiden yhteenveto

Tässä kappaleessa käsittelemme alku- ja loppukartoituslomakkeiden hyötyjä ja tuloksia. Teimme päiväkodin ryhmän työntekijöille alku- ja loppukartoituslomakkeet, joissa kysyimme tietoja lapsiryhmästä ja lasten välisestä vuorovaikutuksesta sekä vuorovaikutuksen mahdollisesta muutoksesta. Kolmen päiväkodin työntekijän oli tarkoitus täyttää jokainen oma alku- ja loppukartoituslomake, mutta he olivat täyttäneet molemmat lomakkeet yhdessä.

Pyrimme suunnittelemaan alku- ja loppukartoituslomakkeet niin, että niihin olisi nopea ja helppo vastata. Mielestämme onnistuimme lomakkeiden teossa ja koemme kysymysten vastanneen opinnäytetyömme tarkoitusta ja arviointikysymyksiä. Alkukysely auttoi meitä suunnittelemaan toimintaamme, sekä antoi mahdollisuuden verrata toiminnan päätyttyä loppukyselyä alkutilanteeseen. Päiväkodille tehdystä loppukartoituslomakkeesta ei tullut ilmi, että lapsien välinen vuorovaikutus olisi kasvanut toimintamme ansiosta. On vaikea tietää, miksi tietyt lapset ovat lyöttäytyneet yhteen tai mistä uusien ryhmien syntyminen on lähtöisin. Kysyimme loppukartoituslomakkeessa onko lapsiryhmän vuorovaikutussuhteiden haasteet muuttuneet ja miten. Päiväkodin henkilökunnan vastauksen mukaan lasten välisiin suhteisiin ei ehkä toiminnallamme ollut merkitystä. Lisäksi lapsia on ollut paljon poissa, joka on voinut vaikuttaa lopputulokseen. Myöskään tarinallinen leikki ei heidän kertomansa mukaan jäänyt lasten arkeen toimintamme jälkeen. Päiväkodin henkilökunta teki ehdotuksen, että olisiko ollut parempi tehdä lasten kanssa viikon putki toiminnan osalta, jolloin ei olisi tullut toiminnalle liian pitkää väliä. Toimintamme toteutimme sovitusti 2x viikossa. Pohdimme asiaa, mutta koemme että olisi ollut riski toteuttaa toiminta yhden viikon aikana, sillä jos se olisi osunut esimerkiksi lomaviikolle, paikalla ei olisi ollut ketään. Koemme myös, että vuorovaikutuksen muutoksen syntymiseen ei riitä yksi viikko.

Koemme, että lomakkeista olisi ollut enemmän hyötyä jos kaikki kolme päiväkodin työntekijää olisivat vastanneet lomakkeisiin itsenäisesti. Koemme, että näin pohdintaa olisi saattanut syntyä enemmän ja vastaus ehkä ollut monipuolisempi. Päiväkodin henkilökunta palautti loppukartoituslomakkeen viimeisellä toimintakerrallamme. Koemme, että lomake palautettiin liian aikaisin, sillä emme silloin voineet vielä tietää jäikö toimintamme lasten leikkeihin ja lisäsikö toimintamme lasten välisiä vuorovaikutussuhteita. Meidän olisi ehkä pitänyt sanoa työntekijöille, että loppukartoituslomake olisi hyvä palauttaa vasta muutama viikko toiminnan jälkeen. Toisaalta, henkilökunta oli kuulemma täyttänyt lomakkeen jo ennen toimintamme loppumista. Pohdimme olisiko päiväkodin henkilökunnan ollut helpompi vastata lomakkeisiin, jos he olisivat olleet läsnä toimintakerroilla. Toisaalta, kumpikaan osapuolista ei ehdottanut toimintaan osallistumista ja emme silloin kokeneet sen olevan tarpeellista.

9 Eettisyys opinnäytetyöprosessissa

Koko opinnäytetyömme aikana noudatimme sosiaalialan eettisiä periaatteita sekä salassapito-velvollisuutta. Pidimme huolen, ettemme mainitse päiväkodin-, kasvattajien tai lasten nimiä. Huolehdimme että kaikkien osapuolten henkilöllisyydet pysyvät salassa. Toiminnassamme toimimme lapsilähtöisesti ja lasta arvostaen. Ajattelimme ja pohdimme etukäteen, miten toimimme mahdollisten ristiriitojen, syrjinnän tai kiusaamisen ilmentyessä. Pyysimme lasten vanhemmilta lomakkeella suostumuksen heidän lapsensa osallistumisesta toimintaamme. Lapsi ei voi päättää itse osallistumisestaan toimintaamme tai tutkimukseen, jonka vuoksi huoltajien lupaa on kysyttävä. (Kuula 2006: 147). Esittelimme itsemme myös toimintamme alkaessa, jotta tulisimme lapsille tutuiksi ja heidän olisi mukavampi osallistua toimintaan.

Sosiaalialan työn tavoite on hyvien tekojen tekeminen, joka tarkoittaa ihmisten auttamista, puutteen ja kärsimyksen vähentämistä, muutosta sekä kehitystä. Sosiaalialan työn eettisyyden haasteita lisää ammattiasemaan liittyvä valta ja mahdollisuus vaikuttaa asiakkaan elämään, sekä koko yhteiskuntaan. Sosiaalialalla lainsäädäntö ja toiminnan laillisuus ovat tärkeitä. Sosiaalialan ammattilaiset huolehtivat kaikista ihmisistä perustuslain mukaan ja se on heidän velvollisuutensa. Sosiaalialan työ on aina muutoksen alla ja siinä toteutuu aina jatkuva reflektioprosessi. Työntekijän täytyy tietoisesti reflektoida omaa työtään jatkuvasti. Eettisiä ohjeita on tulkittava tilannekohtaisesti ja keskusteltava niistä avoimesti. Työntekijällä on vastuu omasta ammattitaidostaan ja sen kehittämisestä. Eettisiä periaatteita noudattamalla ei voi korvata puutteellista ammattitaitoa. (Talentia 2013: 5, 6 viitattu 28.11.2014)

Sosiaalialan työssä joutuu pohtimaan paljon arvojen ja normien määrittelyitä. On vaikeaa löytää yleisesti hyväksytyjä normeja, joihin työ pohjautuu. Sosiaalialan työssä paradoksaalista on, että päätös ei välttämättä ole hyväksi kaikille. Sosiaalialan työssä on vaarana, että ihmiset tulkitsevat asioita eri tavoin ja eri lähtökohdista, jolloin teot sanat eleet ja ilmeet voivat tarkoittaa eri ihmisille eri asioita ja toiminta voidaan tulkita täysin väärin. Sosiaalialan ammattilaisen on kaikissa tilanteissa pyrittävä asialliseen ja puolueettomaan toimintaan. (Talentia 2013 viitattu 28.11.2013)

Työmme pohjautuu lakiin, asetuksiin, asiakirjoihin, linjaaviin asiakirjoihin ja suunnitelmiin ja täten on tiedostettava, että Suomessa varhaiskasvatusta ohjataan valtakunnallisilla ja kunnan omilla asiakirjoilla. (Terveiden ja hyvinvoinninlaitos 2014 viitattu 05.01.2015) Varhaiskasvatuksen parissa työskentelevien on myös tiedostettava mitä muita lakeja työssä kuuluu noudattaa. Näitä lakeja ovat: Lastensuojelulaki, Suomen perustuslaki, laki lapsen hullosta ja tapamisoikeuksista, hallintolaki, kuntalaki, henkilötietolaki, yhdenvertaisuuslaki, laki sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa, laki vammaisuudenperusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista. (Terveiden ja hyvinvoinninlaitos 2014 viitattu 05.01.2015)

10 Pohdintaa ohjaamisesta

Onnistuimme mielestämme ohjaajina hyvin, sillä muutimme toimintasuunnitelmia sen mukaan, minkä koimme olevan lapsille sopivinta sillä hetkellä. Suunnitelmien muutokset kasvativat meitä ohjaajina ja toivat meille varmuutta pärjäämisestämme. Keskustelimme joka tuokion jälkeen lasten ja toistemme kanssa päivän toiminnasta. Kokemusten vaihtaminen auttoi meitä huomaamaan mahdolliset kehityskohteemme ja onnistumisemme. Pyrimme antamaan lapsille mahdollisuuden vaikuttaa toiminnan etenemiseen ja kuuntelimme lapsia aidosti. Mielestämme saimme luotua luottavaisen suhteen lapsiin alusta alkaen. Lapset olivat suurimman osan ajasta aktiivisia, läsnäolevia ja innokkaita toiminnoissa. Uskomme, että lasten tuntiessa toisen meistä entuudestaan heidän oli helpompi ja nopeampi luoda suhde meihin ohjaajiin. Pohdimme myös paljon miten saamme vastahakoisen lapsen innostumaan toiminnastamme. Prosessimme aikana kävi muutaman kerran niin, ettei lapsi halunnut osallistua. Tällöin annoimme lapsen olla hetken aikaa rauhassa, mutta vähän ajan päästä houkuttelimme häntä mukaan leikkeihin, jonka huomasimme toimivaksi tavaksi.

Toimimme ohjaajina lapsia innostaen ja olimme itsekin aktiivisesti mukana toiminnoissa heidän kanssaan. Koemme että prosessi vahvisti meidän ammatillista kasvuamme, sillä ryhmänohjaustilanteissa tulee vastaan jatkuvia muutoksia ja saimme kokea niitä myös toteuttaessamme toimintaamme. Nämä ohjauskokemuksemme kehittivät meitä lapsiryhmänohjaajina ja ohjattavien tarpeisiin vastaamisessa. Saimme lisää ohjaamiskokemusta ja varmuutta omaan ohjaukseen. Koemme tämän ohjauskokemuksen olevan meille suureksi hyödyksi myös tulevaisuudessa.

Prosessin aikana opimme tuntemaan itsemme ohjaajina ja saimme lisää varmuutta toimia ohjaajina. Opimme heittäytymään ja improvisoimaan toimintaamme. Saimme arvokkaan kokemuksen kyseisen ikäryhmän kanssa toimimisesta ja tarinallisen leikin kehittämisestä sekä merkityksestä. Koemme tarinallisen leikin hyväksi menetelmäksi, jota voimme käyttää jatkosakin.

11 Tutkimuskysymyksiin vastaaminen ja tavoitteiden arviointi

Koemme, että tarinallinen leikki voi lisätä lapsiryhmän välistä vuorovaikutusta. Tarinallinen leikki tukee ja innostaa lapsia jopa mielikuvituksen rajattomaan käyttöön. Tarinallinen leikki myös mahdollistaa monien luovien toimintojen käyttömahdollisuuden.

Tavoitteestamme huolimatta koemme, että tarinallinen leikki ei meidän opinnäytetyömme johdosta lisännyt lapsien välistä vuorovaikutusta ryhmässä todistettavasti, sillä lapsimäärämme vaihteli suuresti toimintamme aikana muodostetusta kuuden lapsen ryhmästä huolimatta.

Mielestämme vaikutti siltä, että toimintamme tuki ja kasvatti paikalla olleiden lasten välisiä vuorovaikutussuhteita. Koemme, että tarinallinen leikki lisäsi lapsiryhmän luovuutta, koska lapset oppivat paljon uusia leikkejä ja he saivat käyttää luovuuttaan toiminnoissamme. Lapset saivat opinnäytetyömme ansiosta kokeilla paljon erilaisia uusia leikkejä ja harjoitteita. Mielestämme lapset olivat innostuneita toiminnastamme ja uskomme että omalla innostuksellamme lisäsimme myös lasten innostusta tarinallisen leikin toteuttamisessa.

Toiminnassamme pyrimme kannustamaan lapsia ja kokeilemaan uusia leikkejä ja harjoitteita. Ryhmä antaa lapsille mahdollisuuden harjoitella vuorovaikutustaitoja ja jopa luomaan uusia ystävyysuhteita. Ryhmä auttaa lapsia kunnioittamaan toisia lapsia ja toimimaan yhdessä. Tavoitteenamme oli että ryhmästä tulisi toimiva ja vuorovaikutuksellinen ja vuorovaikutukseen pyrimme tarinallisen leikin avulla. Ryhmän toiminnan esteenä ja vuorovaikutussuhteiden luomiseen hankaloitti ryhmän kokoonpano, sillä lapsia oli toimintakerroilla vaihteleva määrä. Pyrimme toiminnassamme ryhmäyttäviin ja vuorovaikutuksellisiin harjoitteisiin, joiden tarkoituksena oli saada ryhmä vieläkin yhtenäisemmäksi. Ryhmän toimintaan osallistumiseen kannustettiin, mutta ei pakotettu, ketään lasta ei syrjitty ja ryhmän yhtenä tavoitteena oli pitää hauskaa yhdessä. Muutamalla toiminta kerralla oli tilanteita, jolloin joku lapsista ei olisi tahtonut osallistua toimintaan. Silloin hänet jätettiin hetkeksi hänen halutessaan yksin ja hieman myöhemmin kannustettiin taas mukaan toimintaan. Tämä toimi, sillä lapsi aina kuitenkin tuli hetken oman ajan oton jälkeen toimintaamme mukaan.

Viimeisellä kerralla päätimme toimintamme ja lähetimme Käsinukke hahmomme Satu Sammakon takaisin suureen lampeen mistä hän saapui päiväkotiin kuukausi sitten. Lapset hyvästelivät Satu Sammakon ja sillä hetkellä se nosti lapsille tunteita pintaan joita olivat haikeus, suru ja ikävä.

11.1 Omien oppimistavoitteiden arviointi

Oppimistavoitteitamme oli lapsiryhmän ohjaaminen, ohjaajana kasvaminen, omien ohjaustaitojen kehittyminen ja vahvistaminen. Saimme tämän opinnäytetyön johdosta käsityksen mitä on tarinallisuus ja lapsiryhmän vuorovaikutus, sekä luovien toimintojen käyttö. Olemme saaneet uuden kokemuksen ohjaajina. Ohjaaminen vaatii rohkeutta ja heittäytymistä toiminnan sujumiseksi. Koemme, että ohjaajan tulisi toimia joustavasti ja hänen tulisi omata kykyä suunnitelmien vaihtamiseen. Toimimme itse mielestämme joustavasti ja lapsia kunnioitten ja muutimme toimintaamme lasten tarpeiden mukaan. Toimintamme oli mielestämme hyvin monipuolista joten saimme ohjaajina kokeilla erilaisia harjoitteita käyttäen luovuuttamme. Kasvoimme ohjaajina ja ammattilaisina vaikka se ei aina ollut helppoa. Ohjaajan pitää omata kykyä muuntautua muuttuviin tilanteisiin, joka asettaa aina omat haasteensa. Lisäksi omien tunteiden tunnistaminen työn aikana on ollut tärkeää. Myös oman aikaisemman tiedon hyö-

dyntäminen oli avuksi ja välillä oli pohdittava toimiiko jokin asia juuri tällä kyseisellä ryhmällä. Olemme saaneet koulun puolesta runsaasti erilaisia ohjaamiskokemuksia erilaisten ihmisten parissa, mutta kuitenkin uusi ryhmä ja sen ohjaaminen on aina täysin uusi asia. Opinnäytetyön johdosta opimme paljon itsestämme, sekä ryhmän ohjaaminen vahvisti valmiuksiamme tulevana ammattilaisina.

Olemme kasvaneet ja kehittyneet tulevana sosiaalialan ammattilaisina tämän opinnäytetyön johdosta ja olemme oppineet paljon uusia asioita itsestämme ja ohjaamisesta, sekä lasten kanssa työskentelystä. Koemme, että lasten kanssa työskennellessä on oltava avoin ja luova on heittäytyttävä siihen hetkeen mikä on meneillään.

Koemme tarinallisuuden hyvin monipuoliseksi työkaluksi etenkin sosiaalialan työhön. Tarinallisuus lisää ihmisen luovuutta, tarinankerrontaa, lisää mielikuvituksen käyttöä, sekä edistää vuorovaikutussuhteiden syntyä ja vahvistaa jo voimassa olevia vuorovaikutussuhteita. Sosionomin työ on hyvin vaihtelevaa ja suunnitelmia on kyettävä soveltamaan jatkuvasti. On myös ymmärrettävä, että lapset ovat yksilöitä ja tulevat erilaisista lähtökohdista. Tarinallisuuden avulla voi saada lapset vapautumaan ja käyttämään mielikuvitustaan. Tarinallisuus mahdollistaa monenlaisen toiminnan. Havaitimme tarinallisen toiminnan hyväksi menetelmäksi varhaiskasvatuksessa.

Toivomme päiväkodin saavan opinnäytetyömme ansiosta uusia ideoita ja innostusta lasten leikin tarinallisen leikin kehittämiseen ja käyttömahdollisuuksiin. Tarinallinen leikki kiinnostaa meitä tulevana sosiaalialan ammattilaisina edelleen ja aiomme jatkaa sen käyttämistä. Olemme tyytyväisiä koko opinnäytetyön prosessiin. Koimme aiheen hyvin mielenkiintoiseksi ja oma mielenkiintomme aiheita kohtaan säilyi koko prosessin ajan ja olemme tyytyväisiä lopputulokseen. Pohdimme yhdessä koko opinnäytetyöprosessiamme sekä toimintaamme ja olemme sitä mieltä, että meidän olisi pitänyt käyttää kuvakortteja toimintamme tukena alusta loppuun. Palautteen saaminen lapsilta oli haaste alusta asti ja jälkepäin ajateltuna meidän olisi kannattanut kysyä myös lasten vanhemmilta, jäikö toimintamme elämään lasten vapaa-aikaan. Näin olisimme luultavasti saaneet puolueetonta ja suoraa palautetta. Meidän olisi pitänyt herätä pohtimaan jo työmme aikana näitä kyseisiä asioita, jolloin niille olisi voinut tehdä vielä jotain.

12 Pohdinta

Opinnäytetyö prosessi alkoi syyskuussa 2014 opparistartilla. Aiheen valitsimme hankeinfosta Vantaan kaupungin hankkeesta. Aihe kiinnosti meitä paljon ja etenkin varhaiskasvatusympäristö loi hyvät puitteet toiminnallisen opinnäytetyön tekemiselle. Aloitimme työn tekemällä alustavan suunnitelman. Tämän jälkeen tarkensimme aiheitamme varsinaiseen suunnitel-

maan, joka opponointiin suunnitelmaseminaarissa. Seuraavaksi aloimme työstämään varsinaista opinnäytetyötämme kirjoittamalla teoreettista viitekehystämme ja suunnittelemalla tulevaa toimintaamme lapsiryhmälle. Teimme myös alku- ja loppukartoituslomakkeet, ilmoituksen toiminnasta lasten vanhemmille, lupalapun sekä haimme tutkimusluvan. Tutkimusluvan saatuaamme aloitimme toiminnallisen osuutemme. Kirjoitimme jokaisen toiminnan jälkeen arvioinnin ja toteutuksen toiminnastamme yhdessä. Toiminnallisen osuuden päättyessä aloimme kirjoittaa yhteenvetoa toiminnastamme ja viimeistelemään opinnäytetyötämme.

Opinnäytetyömme tekeminen oli hyvin antoisa prosessi, vaikka olimme jossain vaiheessa epävarmoja suunnitelmamme toimivuudesta. Motivaatiomme pysyi yllä koko prosessin ajan ja teimme työtä tasaiseen tahtiin eteenpäin. Teimme opinnäytetyömme itsenäisesti, mutta saimme tarvittaessa vastauksia kysymyksiimme opinnäytetyömme ohjaajalta ja päiväkodilta. Tiimityöskentely työparin kanssa oli opettavainen ja onnistunut kokemus. Luotimme toisiimme, olimme avoimia ja meillä oli yhteinen päämäärä. Työnjako oli onnistunut ja tasavertainen.

Toimintamme tavoitteena oli näiden kyseisten lasten välisten vuorovaikutussuhteiden parantaminen tarinallisen leikin avulla. Toiminta alkoi hyvin ja mielestämme harjoitukset vastasivat hyvin tavoitteitamme. Lisäksi harjoituksemme olivat hyvin monipuolisia ja käytimme hyväksi erilaisia taiteen keinoja. Haasteeksi koimme sen, että lapsia oli usein sairaana tai vastaavasti lomalla. Sen vuoksi tavoitteemme tuli mahdottomaksi toteuttaa, sillä kyseisten lasten vuorovaikutussuhteet eivät voi parantua jos kaikki eivät ole paikalla. Koimme kuitenkin, että toimintamme avulla saimme toisilleen ennestään tuntemattomimmat lapset tutustumaan toisiinsa paremmin ja toimimaan yhdessä. Vahvistimme toiminnallamme siis niiden lasten välistä vuorovaikutusta, jotka olivat paikalla. Välillä pohdimme myös, tukiko jokainen harjoituksemme vuorovaikutusta ja tarinallisuutta. Joskus tuntui, että tarinallisuus oli läsnä harjoituksessa, mutta vastaavasti vuorovaikutus oli pienempää ja välillä tosinpäin. Pääasiassa pysyimme kuitenkin mielestämme sellaisessa toiminnassa, jossa oli läsnä sekä tarinallisuus että vuorovaikutuksen edistäminen. Yksi tavoitteistamme oli lasten oman luovuuden lisääminen heidän nykyisiin ja tuleviin leikkeihinsä. Mielestämme lasten luovuus lisääntyi, mutta emme voi todeta, että juuri tämän lapsiryhmän luovuus olisi ollut opinnäytetyömme ansiota.

Haasteeksi koimme ja koemme edelleen totuudenmukaisen palautteen saamisen lapsilta. Keskustelimme tästä päiväkodin henkilökunnan kanssa muutamaa otteeseen prosessin aikana ja he olivat myös sitä mieltä, että palautetta on vaikea kerätä näin pieniltä lapsilta. Kysyimme lapsilta palautetta suullisesti, pyytämällä heitä piirtämään hymynaaman, joka vastaa toiminnasta jäänyttä kokemusta ja pyytämällä heitä valitsemaan valmiiksi tehdyn hymynaamakortin, jonka merkitykset selitimme heille. Palautetta kerätessä huomasimme, että osa lapsista halusi piirtää monta hymynaamaa, jotka olivat päinvastaiset esimerkiksi iloisen ja surullisen. Lap-

set saattoivat myös vaihtaa mielipidettään nopeasti, he saattoivat sanoa ensin, että toiminta oli kivaa ja hetken päästä todeta sen olleen tyhmää. Mielestämme luotettavin tapa saada lapsilta palautetta on tulkita heidän läsnäoloaan, eleitään ja ilmeitään. Mitään täysin luotettavaa tapaa ei varmaankaan ole. Jäimme pohtimaan olisiko meidän kannattanut teettää lasten vanhemmille kyselylomake, jossa olisimme kysyneet, ovatko lapset puhuneet toiminnastamme ja onko Satu Sammakko jäänyt elämään lasten leikkeihin. Näin olisimme voineet saada totuudenmukaista palautetta lapsilta.

Voimme päätellä, että tarinallinen leikki hyödynsi lasten luovuutta ja hyödytti läsnäolevia lapsia, koska lapset näyttivät nauttivan toiminnastamme. Koemme antaneemme lapsille mahdollisuuden kokeilla uusia toimintoja ja leikkejä turvallisessa ympäristössä. Koemme että toiminnallamme olisi ollut suurempi vaikutus, jos se olisi ollut pitkäkestoisempaa. Toivommekin, että päiväkodit ottaisivat tarinallisen leikin käyttöönsä päiväkodin arjessa. Tarinallinen leikki mahdollistaa vaikeidenkin asioiden käsittelyn leikin avulla. Tarinallinen leikki mahdollistaa myös tunteiden käsittelyn. Lapsi tulee toiminnassa kuulluksi ja nähdyksi, koska hänen ideansa huomioidaan. Käytimme toiminnan alkupäivinä kuvakortteja kuvaamaan tulevia leikkejä ja toimintoja. Ajattelimme, että ne tukevat toimintaamme ja siirtymävaiheita. Jossain vaiheessa kortit kuitenkin jäivät lähes huomaamattamme pois. Jälkikäteen ajateltuna, mielestämme meidän olisi kannattanut käyttää kuvakortteja koko toiminnan ajan, jotta toiminta olisi säilynyt johdonmukaisena ja se olisi tuonut tuokioihin lisää pysyvyyttä.

Sosionomin koulutusta ajatellen, opinnäytetyömme oli ajankohtainen ja mahdollisti luovien toimintojen hyödyntämisen. Olemme tyytyväisiä opinnäytetyöprosessiimme ja lopputulokseen. Opimme prosessin aikana paljon ohjaamisesta, lasten kanssa toimimisesta ja toiminnallisen opinnäytetyön tekemisestä. Mielestämme sosionomin työ on jatkuvaa itsensä kehittämistä ja työn soveltamista.

Lähteet

Amk.fi. Viitattu 21.3.2015.

www2.amk.fi/digma.fi/www.amk.fi/opintojaksot/030906/1113558655385/1154602577913/1154670359399/1154756862024.html

Heikkinen, H. & Viirret, T. (toim.) 2003. Draamakasvatuksen teillä. Jyväskylä. Jyväskylän yliopistopaino.

Kotka, R (toim.) 2011. Tarinat tunteiden tulkkina. Juva. Bookwell Oy.

Helenius, A. & Lummelahti, L. (toim.) 2013. Leikin käsikirja. Juva. PS-kustannus.

Hänninen, V. (toim.) 2000. Sisäinen tarina elää ja muutos. Tampere. Tampereen yliopisto.

Häkkä, A., Kuokkanen, H. & Virolainen, A. (toim.) 2006. Lapsen parhaaksi. Lähihoitaja varhaiskasvattajana. Helsinki. Edita Prima.

Jarasto, P. (toim.) 1997. Alle kouluikäisen lapsen maailma. Helsinki. Gummerus.

Kanninen, K. & Sigfrids, A. (toim.) 2012. Tunne minut. Jyväskylä. PS- kustannus.

Karppinen, S., Puurula, A. & Ruokonen, I. (toim.) 2001. Taiteen ja leikin lumous. Tampere. Tammer-Paino Oy.

Karlsson, L. (toim.) 2014. Sadutus avain osallisuuden toimintakulttuuriin. Jyväskylä. PS-kustannus.

Kirves, L. & Stoor-Grenner, M. (toim.) 2011. Kiusaamisen ehkäisy varhaiskasvatuksessa. Helsinki. Fram.

Kotsalainen, I. 2014. Eläkö luovuus päiväkodissa? Näkemyksiä luovuudesta varhaiskasvatuskontekstissa. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylä. Jyväskylän yliopisto.

Kuula, A. 2006. Tutkimusetiikka - Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Tampere. Vastapaino.

Laurea-ammattikorkeakoulu, Opinnäytetyönohjeisto. 2015. Vantaa

Lukimat. Viitattu 25.3.2015

<http://www.lukimat.fi/lukimat-oppimisen-arviointi/tietopalvelu/arviointi-kaytannossa/arvioinnin-menetelmat-ja-valineet/arviointimenetelmat>

Mannerheimin lastensuojeluliitto. Viitattu 05.10.2014

http://www.mll.fi/vanhempainnetti/lasten_leikit/leikin_merkitys_lapselle/

Musiikinopetus/Varhaisiän musiikkikasvatus 2007. Viitattu 25.11.2014

http://www.musiikinopetus.fi/fi/jarjestelma/varhaisian_musiikkikasvatus

Mannerheimin lastensuojeluliitto. Viitattu 24.11.2014

[http://www.mll.fi/vanhempainnetti/tietokulma/vanhemmuus_ja_kasvatus/lapsen_ja_vanhemman_varhainen_vu/.](http://www.mll.fi/vanhempainnetti/tietokulma/vanhemmuus_ja_kasvatus/lapsen_ja_vanhemman_varhainen_vu/))

Mannerheimin lastensuojeluliitto. Viitattu 24.11.2014

[http://www.mll.fi/vanhempainnetti/tietokulma/vanhemmuus_ja_kasvatus/lapsen_ja_vanhemman_varhainen_vu/.](http://www.mll.fi/vanhempainnetti/tietokulma/vanhemmuus_ja_kasvatus/lapsen_ja_vanhemman_varhainen_vu/))

Mannerheimin lastensuojeluliitto. Viitattu 28.1.2015
http://www.mll.fi/nuortennetti/tukarit/leikkiasema/tutustumis-vuorovaikutus-ja_ni/

Mannerheimin lastensuojeluliitto. Viitattu 28.1.2015
http://www.mll.fi/nuortennetti/tukarit/leikkiasema/tutustumis-vuorovaikutus-ja_ni/

Mannerheimin lastensuojeluliitto. Viitattu 28.1.2015
http://www.mll.fi/vanhempainnetti/lasten_leikit/liikuntaleikit/

Mäki, S. & Arvola, P. (toim.) 2009. Tarina tukee lasta. Espoo. Duodecim.

Niikko, A. & Korhonen, R. (toim.) 2005. Lapsuuden puutarhassa. Joensuu. Yliopistopaino.

Nylund, T. & Venninen, B. 2015. Päiväkirja. Vantaa.

Rantala, K. (toim.) 2014. Narratiivisuus musiikkikasvatuksessa tapaustutkimus musiikkileikki-koulupedagogiikasta. Tampere. Tampereen yliopisto.

Ruokonen, I., Rusanen, S. & Välimäki, A. (toim.) 2009. Taidekasvatus varhaiskasvatuksessa. Helsinki. Yliopistopaino Oy.

Sternberg, R. 2007. Creativity as a habit. Teoksessa A-G. Tan (toim.) Creativity. A handbook for teachers. Singapore: World Scientific, 3–25.
<http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.148.5028&rep=rep1&type=pdf>

Suihkonen, H. & Vellonen, A. (toim.) 2012. Opinnäytetyö. Lahti. Lahden ammattikorkeakoulu.

Talentia, etiikkaopas 2013. Viitattu 28.11.2014
http://www.talentia.fi/files/558/Etiikkaopas_2013_net.pdf

Terveiden ja hyvinvoinninlaitos 2014. Viitattu 05.01.2015
http://www.thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/lait_ja_oppaat/varhaiskasvatus_ja_paivahoito/lainsaadanto/muu_paivahoidolle_tarkea_lainsaadanto

Terveiden ja hyvinvoinninlaitos 2014. Viitattu 05.01.2015 http://www.thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/lait_ja_oppaat/varhaiskasvatus_ja_paivahoito

Toivanen, T. (toim.) 2010. Kasvuun. Helsinki. Sanoma pro.

Vantaan kaupunki. Viitattu 08.11.2014
http://www.vantaa.fi/fi/opetus_ja_kasvatus/sivistystoimi/kehitt%C3%A4mishankkeet

Vehkalahti, R. (toim.); Urho, T. 2013. Leikki on totta. Helsinki. Lastenkeskus Kirjapaja Oy.

Viestintätieteiden laitos. Viitattu 04.01.2015
<http://www.jyu.fi/viesti/verkkotuotanto/ryhmaviestit/vuorovaikutus.html>

Liitteet

Liite 1 Tutkimuslupa.....	49
Liite 2 Tutkimuslupa.....	50
Liite 3 Tiedote vanhemmille	51
Liite 4 Alkukartoituskysely	52
Liite 5 Loppukartoituskysely	53
Liite 6 Alkukartoituskysely täytetty	54
Liite 7 Loppukartoituskysely täytetty	55
Liite 8 Kuvia toiminnasta	56

Liite 1 Tutkimuslupa

Vantaa

Viranhaltijapäätös 5 4/2015 sivu 1 (2)

Sivistystoimi /
Kehittämispäällikkö Laine Raija

15.01.2015 VD/215/13.00.00/2015

Tutkimusluvan myöntäminen/Lapsiryhmän välinen vaikutus tarinallisessa leikissä

Tikkurilan Laurea -ammattikorkeakoulun opiskelijat Bettina Venninen ja Taru Nylund hakevat tutkimuslupaa opinnäytetyön tekemistä varten. Opinnäytetyön aiheena on "Lapsiryhmän välinen vaikutus tarinallisessa leikissä".

Toiminnallisen opinnäytetyön aiheena on tutkia miten tarinallinen leikki vaikuttaa lapsien väliseen vuorovaikutukseen ryhmässä ja lisäksi tarinallinen leikki luovuutta lapsiryhmän leikeissä. Tutkimis- ja kehittämiskohteena on tarinallinen leikki ja sen mahdollisuudet vuorovaikutukseen vaikuttavana tekijänä lapsiryhmässä. Toiminnallinen leikki ja sen mahdollisuudet vuorovaikutukseen vaikuttavana tekijänä tuoda tarinallinen leikki päiväkodin arkeen, jotta työntekijät voisivat käyttää sitä jatkossa työmuotonaan.

Aineistonkeruun menetelminä tutkijat käyttävät monipuolisesti kirjallisuutta sekä internet julkaisuja luotettavista sivustoista. Tutkijat kirjoittavat oppimispäiväkirjaa, reflektioivat toimintaa, pyytävät suullista palautetta lapsilta ja kasvattajilta sekä havainnoivat työskentelyä. Tutkijat tekevät lapsiryhmän aikuisille alku- ja loppukartoituskyselyn lasten välisistä vuorovaikutussuhteista leikissä ja mahdollisista haasteista ja lasten mielenkiinnon kohteista. Loppukartoituksen avulla tutkijat selvittävät miten tarinallisuus on vaikuttanut lasten välisiin vuorovaikutussuhteisiin ja leikkeihin.

Tutkijalle ei luovuteta salassa pidettäviä asiakirjoja ja tutkija on lain mukaan salassapitovelvollinen tutkimuksessa tietoon saamiensa yksilöä ja perhettä koskevien asioiden suhteen sekä hänen tulee huolehtia siitä, että yksittäistä henkilöä tai perhettä ei tutkimuksessa voida yksilöidä. Tutkimuksessa kerättyä tietoa saa käyttää vain tutkimustarkoituksiin. Mikäli tutkimus kohdistuu lapsiin, edellytetään huoltajien suostumista tutkimukseen osallistumiseen.

Päätös:
Päätän,

1) myöntää tutkimusluvan Bettina Vennisen ja Taru Nylundin opinnäytetyölle, jonka aiheena on "Lapsiryhmän välinen vaikutus tarinallisessa leikissä" ja

2) että tutkijan tulee toimittaa yksi kappale tutkimuksesta sivistystoimeen pdf- muodossa osoitteeseen: kirjaamo(at)vantaa.fi

Päiväys	Vantaa 15.01.2015
Allekirjoitus	
Nimen selvennys	Laine Raija
Virka-asema	Kehittämispäällikkö
Täytäntöönpano:	- Bettina Venninen - Taru Nylund
Tiedoksi:	- Leena-Mari Tornivaara - Mari Koski

Tämä päätöspöytäkirja on yleisesti nähtävänä

Aika: 2.2.2015, klo 8.15-16.00

Liite 2 Tutkimuslupa

Vantaa

Viranhaltijapäätös § 4/2015 sivu 2 (2)

15.01.2015 VD/215/13.00.00/2015

Sivistystoimi /
Kehittämispäällikkö Laine Raija

Paikka: Vantaan kaupunki, Kirjaamo, Asematie 7, 01300 Vantaa (Tikkurila)

Oikaisuvaatimusohjeet

Tähän päätökseen tyytymätön voi tehdä kirjallisen oikaisuvaatimuksen.

Oikaisuvaatimuksen saa tehdä se, johon päätös on kohdistettu tai jonka oikeuteen, velvollisuuteen tai etuun päätös välittömästi vaikuttaa (asianosainen) sekä kunnan jäsen.

Oikaisuvaatimus tehdään Vantaan opetuslautakunnalle, postiosoite: Vantaan kaupunki, Kirjaamo, Asematie 7, 01300 Vantaa, Tikkurila tai sähköpostitse osoitteella: kirjaamo@vantaa.fi

Oikaisuvaatimus on tehtävä 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Kunnan jäsenen katsotaan saaneen päätöksestä tiedon, kun pöytäkirja on asetettu julkisesti nähtäväksi. Asianosaisen katsotaan saaneen päätöksestä tiedon, jollei muuta näytetä, 7 päivän kuluttua kirjeen lähettämisestä, saantitodistuksen osoittamana aikana tai erilliseen tiedoksiantotodistukseen merkittynä aikana.

Oikaisuvaatimuksesta on käytävä ilmi vaatimus perusteineen ja se on oikaisuvaatimuksen tekijän allekirjoitettava.

Sähköistä asiakirjaa ei tarvitse täydentää allekirjoituksella, jos asiakirjassa on tiedot lähettäjistä eikä asiakirjan alkuperäisyyttä tai eheyttä ole syytä epäillä.

Sähköinen viesti katsotaan saapuneeksi viranomaiselle silloin, kun se on viranomaisen käytettävissä vastaanottolaitteessa tai tietojärjestelmässä siten, että viestiä voidaan käsitellä.

Oikaisuvaatimus on toimitettava oikaisuvaatimusviranomaiselle ennen oikaisuvaatimusajan päättymistä.

Oikaisuvaatimus toimitetaan aina omalla vastuulla.

Liite 3 Tiedote vanhemmille

Tiedoksi vanhemmille ja läheisille

Olemme kaksi sosionomiopiskelijaa Laurea ammattikorkeakoulusta. Teemme opinnäytetyötämme lastenne päiväkotiryhmässä, joista muodostamme 6 lapsen ryhmän, joka osallistuu toimintaan. Toimintamme koostuu tarinallisen leikin saloista luovin menetelmin. Toteutus helmi- maaliskuussa.

Lapsen nimi:

Merkitse x

Saa osallistua:

Ei saa osallistua:

Yhteystietomme lisäkysymyksiä varten

Bettiina Venninen

Bettiina.Venninen(at)laurea.fi

Taru Nylund,

Taru.Nylund(at)laurea.fi

Palauta ryhmään ☺ Mukavaa talven jatkoa ja kevään odotusta

Liite 4 Alkukartoituskysely

Alkukartoitus lapsiryhmän välisistä vuorovaikutussuhteista toimintaa ennen

1. Minkälaisia haasteita lapsiryhmän välisissä vuorovaikutussuhteissa ilmenee?
2. Onko lapsilla jokin suosikkiteema/hahmo/leikki jota voisimme hyödyntää tarinallisen leikin suunnittelussa?
3. Minkälaiset ovat lapsiryhmän väliset vuorovaikutussuhteet? (Onko pariutumista, ulkopuolisuutta, yhteisöllisyyttä yms.)
4. Mitä muuta?

Liite 5 Loppukartoituskysely

Loppukartoitus lapsiryhmän välisistä vuorovaikutussuhteista toiminnan jälkeen

1. Onko lapsiryhmän vuorovaikutussuhteiden haasteet muuttuneet ja miten?
2. Jäikö tarinallinen leikki lasten arkeen toiminnan jälkeen? Miten ilmenee?
3. Onko lapsiryhmän väliset vuorovaikutussuhteet muuttuneet? Miten?
4. Mitä muuta?

Liite 6 Alkukartoituskysely täytetty

21

Liite 2

Alkukartoitus lapsiryhmän välisistä vuorovaikutussuhteista toimintaa ennen

1. Minkälaisia haasteita lapsiryhmän välisissä vuorovaikutussuhteissa ilmenee?

- kahden lapsen yhteisleikki menee helposti päättömäksi riitelemiseksi.
- kaksi lapsista jää helposti sivusta-seuraajiksi.

2. Onko lapsilla jokin suosikkiteema/hahmo/leikki jota voisimme hyödyntää tarinallisen leikin suunnittelussa?

Eläinleikit on suosioista

3. Minkälaiset ovat lapsiryhmän väliset vuorovaikutussuhteet? (Onko paritumista, ulkopuolisuutta, yhteisöllisyyttä yms.)

Tästä lapsiryhmästä on oikeastaan kaksi leikkijoukkoa.

4. Mitä muuta?

joita tämän projektin saa hitautumaan yhteisleikin, täytyy oikeuden heittäytyä mukaan. Toivomme että tämän projektin myötä yhteisöllisyys näiden lasten välillä lisääntyy.

Liite 7 Loppukartoituskysely täytetty

22

Liite 3

Loppukartoitus lapsiryhmän välisistä vuorovaikutussuhteista toiminnan jälkeen

1. Onko lapsiryhmän vuorovaikutussuhteiden haasteet muuttuneet ja miten?

Lapsia on ollut paljon pois josta ei ehtä lasten välisiin suhteisiin vaikutusta.

2. Jäikö tarinallinen leikki lasten arkeen toiminnan jälkeen? Miten ilmenee?

Ei

3. Onko lapsiryhmän väliset vuorovaikutussuhteet muuttuneet? Miten?

Ei

4. Mitä muuta?

Olisiko mahdoll. ollut parempi virtaus peitti esim. tuli liian pitkä väliajat

Liite 8 Kuvia toiminnasta

Kuva 1 Lasten omakuvat

Kuva 2 Huivileikkejä ja pallo

Kuva 3 Tarina tupa+ Teatteri

Kuva 4 Aloitus ja lopetus patjat

Kuva 5 Musisointipäivä

